Туркистон бир, ватан бир

Туркистон

Ёшларнинг ижтимоий-сиёсий газетаси

1993 йил 14 август • Шанба • № 94 (14122) تركستان ✿ TURKİSTAN Сотувда эркин нархда

«Мактаб—93»:

ХАЙРЛИ ЎЗГАРИШЛАР ДАВРИ

Сирдарё вилоятининг қатор мактабларида компьютер ўзига хос имтиҳон олиш воситаси бўлиб қолди. Олий ўқув юртларида бўлгани каби, унинг ёрдамида ўқувчиларнинг билимларини ва тайёргарлик даражасини ҳолисона баҳолаш имкониятини берадиган тест тизими жорий этилаётир. Муваффақиятли ўтказилган бу тадбирларни жорий ўқув йилида кўпгина педагоглар жамоалари ўз фаолиятларида қўллай бошлайдилар. Бу — мактабларни ислоҳ қилишда рўй берадиган кўпгина хайрли ўзгаришларнинг биридир, холос.

Келгусида бундай ўзгаришлар кўп бўлади. Ўқитишнинг эскирган шакллари ва усуллари ўрнини янгилари эгаллайди. Ҳозирнинг ўзидаёқ ҳафтасига беш кун ўқитиладиган мактаблар очилди. Бу мактабларда айрим фанларнинг йўналишларини тўғри аниқлаб, уларни чуқурлаштирган ҳолда ўтиш йўлга қўйилган. Ўқитувчилар уйғур, корейс, қозоқ, татар, немис ва бошқа тиллар бўйича дарсларни мунтазам равишда ташкил этиш имкониятига эга бўлдилар. Бу тилларни ўқитиш бўйича махсус ўқув режалари ишлаб чиқилдики, уларда халқ таълимини ривожлантиришда бутунлай янги йўналишлар ўз ифодасини топган.

Мактабнинг вазифаси боланинг саводини чиқаришдангина эмас, унинг ҳали юзага чиқмаган истеъдоди ва қобилиятини намоён қилиб, камол топтиришдан ҳам иборатдир. Бу шарафли вазифани бажариш учун мактаб бугун ва эртага қандай бўлиши керак! Ўзбекистон миллий ахборот агентлиги мухбири Л. Струнникова республика халқ таълими вазирининг биринчи муовини Йўлдош САИДЖОНОВ билан шу ҳақда суҳбатлашди.

— Бугунги кунда мактаб чуқур ўзгаришлар қаршисида турибди, — дейди Й. Саиджонов. — Давлатимиз мустақилликка эга бўлиши билан миллий таълим сиёсатини, унинг устивор йўналишларини мустақил равишда белгилаш имкониятига ҳам эга бўлди. Республикада болалар кўпчиликни, жумладан, мактаб ўқувчилари аҳолининг қарийб 25 фоизини ташкил этади, бундай ҳол камдан-кам мамлакатларда кўзга ташланади. Болаларимизнинг билим олишга бўлган конституцион ҳуқуқини таъминлашга ажратилаётган маблағ миқдори муттасил ўсиб бормоқда. Бугунги кунда бу маблағ юзлаб миллиард сўмни ташкил этади.

Энг муҳими — келажак авлодни тарбиялаш ва маърифатли қилиш ишидаги масъулиятнинг улканлигида. Бу масъулиятни давлат ўз зиммасига олган. Ўзбекистонда болаларга ғамхўрлик қилиш Президент И. Каримовнинг фармонлари асосида олиб борилмоқда. Бу фармонлар мактаб ўқувчиларига кўпгина имтиёзлар беради, улар ҳатто текинга нонушта қилишади. Аммо, овқатлантириш ва кийинтириш — барча иш қилинди, деган гап эмас. Истеъдодли ва заковатли, билимдон авлодни тарбиялаш учун шарт-шароитлар яратиш — айниқса, муҳим ишдир. Ўзбекистоннинг «таълим тўғрисида»ги қонунида аниқ белгилаб берилган бу вазифа мактаб зиммасига юклатилган.

— Янги ўқув йилида мактабларда қандай ўзгаришлар бўлади!

— Умумтаълим мактабларини ривожлантиришда бутунлай янги йўналишлар қонунга асос қилиб олинган. Шу муносабат билан базавий тўққиз йиллик таълим беришга босқичма-босқич ўтиш амалга оширилади. Бу нима дегани? Ўғил-қизлар мактабда таълим олибгина қолмай, ўзлари қизиққан мутахассисликлар бўйича кейинчалик билим юртлари ва техникумларда ўқишни давом эттириш имкониятига эга бўлишлари учун уларга касбий йўналиш ҳам берилади. 10—11 синфларда дарслар алоҳида мутахассисликлар бўйича олиб борилиб, ўқувчиларни ҳаётга ва олий ўқув юртларида ўқишни давом эттиришга тайёрлашга йўналтирилади. Шу муносабат билан ўқув дастурини, юқори синфларда ўргатилаётган кўпгина фанларнинг мазмунини ўзгартириш зарур. Ўқитиш услубини шундай ўзгартириш керакки, ўқувчи тўққиз йил мобайнида барча зарур билимларни эгаллашга улгурсин.

— Демак, кўпчилик мактабларда 10-синфларни жиддий равишда қисқартириш тўғрисидаги гапларни асоссиз деса бўладими! Миш-мишларга қараганда, бу — маориф идораларининг талаби эмиш ва гўё шунинг учун ота-оналар ўзларининг 14—15 яшар болаларини қаерларгадир жойлаштириш тадоригини кўришлари керак эмиш!

(Давоми 2-бетда).

ЯНГИ ЛИЦЕЙЛАР ОЧИЛАДИ

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигида Туркиянинг «Силм» фирмаси билан ўзбек-турк лицейларини очиш тўғрисида шартнома имзоланди.

Республикамизда бундай лицейларга қизиқиш ортиб бормоқда. Ҳозирги кунда ана шундай лицейлардан еттитасида талабалар билим олаяпти. Имзоланган янги ҳужжатда ҳам ёшларга пухта таълим-тарбия бериш назарда тутилган. Янги ўқув йилидан бошлаб Қорақалпоғистонда, Тошкент, Бухоро, Андижон ҳамда Фарғона вилоятларида ўзбек-турк лицейлари фаолият кўрсата бошлайди.

— Хайрли ишга бош қўшаётганимиздан беҳад мамнунмиз, — дейди «Силм» турк фирмасининг раҳбари Камол Турхон. — Халқ таълими соҳасидаги ҳамкорлигимизнинг самараси яхши бўлишига ишонаман.

АНЪАНАГА КЎРА

Нишон туманида анъанага кўра турли ўқув даргоҳларида таҳсил олаётган талаба ёшлар билан учрашув бўлиб ўтди. Учрашувда иштирок этган туман ҳокими Ҳ. Фармонов, ХДП вилоят Кенгашининг иккинчи котиби А. Жабборов, Қашқадарё вилоят Ёшлар Иттифоқи Қўмитасининг биринчи котиби Д. Аллаевлар сўзга чиқишиб, ёшларга ўқиш ва ишларида муваффақиятлар тиладилар. Юртимизнинг равнақи ёшлар қўлида эканлигини таъкидладилар.

Байрамона руҳда ўтган бу учрашувда туман маданият саройи қошидаги бадиий ҳаваскорлик тўгараги аъзолари йиғилганларни ўзларининг қўшиқ ва рақслари билан хушнуд этишди.

С. МЕЛИЕВ.

БИЛИМ ОЛИШ УЧУН — АМРИКОҒА

Республикамизнинг турли олий ўқув юртларида таълим олаётган 44 нафар талаба ва аспирант «Тоэфл» тест-синовларидан муваффақиятли ўтиб, Амриқо Қўшма Штатларига бориб ўқиш имкониятини қўлга киритган эди. 12 август куни Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигида Амриқога кетаётган ана шу ёшларимиз билан хайрлашув маросими бўлиб ўтди.

Вазир Жўра Абдуллаев талабаларга келгуси ўқишларида ютуқлар тилади. Мустақил юртимиз меҳру эътиборини ёдда сақлашлари учун уларга Ўзбекистон Республикасининг мадҳияси битилган ёрлиқлар топширилди.

— Амриқодай сеҳрли диёрда ўқиш имкониятини яратиб берган ҳукуматимиздан миннатдорман, — дейди Тошкент Давлат иқтисодиёти университети ҳисоб-иқтисод факультети 2-курс толибаси Феруза Ҳайдарова. — Бу имкониятдан иложи борича яхшироқ фойдаланишга, Ватанимга нафим тегадиган малакали мутахассис бўлиб қайтишга ҳаракат қиламан.

ҲАМКОРЛИКНИНГ КЕЛАЖАГИ ПОРЛОҚ

Эрон Ислом Жумҳурияти биринчи савдо саноат кўргазмаси 13 август куни Ўзбекистон Республикаси Кўргазмалар Марказида иш бошлади. Ўн кун давом этадиган бу тадбир арафасида Эрон Ислом Жумҳуриятиң савдо вазирининг ўринбосари Ғулом Ризо Басирзода журналистлар билан учрашди. Вазир ўринбосари икки дўст ва мақсадлари муштарак мамлакат ўртасидаги сиёсий иқтисодий ва маданий алоқаларнинг ривожланишига юксак баҳо беракан, мамлакатнинг 40 дан ортиқ ширкати ўз маҳсулотини намойиш этаётган ушбу кўргазма Эрон ва ўзбек ишбилармонлари ўртасидаги алоқаларни янада ривожлантиришга ҳисса қўшади, деди.

Қизиқарли ва самимий мулоқот чоғида икки мамлакат ўртасидаги савдо-сотиққа оид бир неча қизиқарли саволларга жавоб олинди.

Учрашувда Эрон Ислом Жумҳуриятининг Ўзбекистон Республикасидаги фавқулодда ва мухтор элчиси Саид Муҳаммад Мусо Хошимий Гулпойегоний ҳозир бўлди.

Шундан сўнг кўргазма марказининг намойишгоҳида Эрон Ислом Жумҳурияти биринчи савдо саноат кўргазмаси очилиши маросими бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон Республикаси Бош вазири ўринбосарлари М. Қорабоев, К. Тўлаганов, Б. Ҳамидов, Ўзбекистон Республикаси Давлат маслаҳатчиси А. Азизхўжаев ва бошқа расмий кишилар ҳозир бўлдилар.

ПОКИСТОННИНГ ҚУТЛУҒ КУНИ

Покистон 1947 йилнинг 14 августида Британия мустамлакачилигидан қутулиб, мустақил тараққиёт йўлига қадам қўйган эди. Шундан буён 46 йил вақт ўтди. Мамлакат қанчадан-қанча таназзулу юксалишларни бошдан кечириб, ташқи ва ички сиёсатда ўз ўрнини топиб бормоқда.

Сўнгги олти ой ичида Покистон яна бир чуқур ички сиёсий бўҳронга юз тутди. Олти ой давомида мамлакат аҳолиси давлат раҳбари, ҳукумат бошлиғи ва ҳарбий кучлар ўртасида ҳокимият талашувига гувоҳ бўлиб турди. Оғир вазият 18 июлда Бош вазир Навоз Шариф билан мамлакат Президенти Ғулом Исҳоқ хоннинг истеъфога чиқиши, парламентнинг тарқатилиши туфайли бир қадар барқарорлашди.

Покистон давлатининг асосий қонунига биноан ҳозирча президентлик вазифасини сенат раиси Восим Аҳмад Сажжод бажармоқда. Жаҳон банкининг собиқ нуфузли раҳбарларидан бўлган Мўйин Қурайший эса Покистоннинг муваққат Бош вазири этиб тайинланди ва у мамлакат ўтиш даври ҳукумати таркибини тузишга киришди.

Беназир Бхутто бўлажак сайловларда қатнашиш, имкони борича, 1990 йилгача ўзи эгаллаб келган бош вазирлик лавозимига яна сайланиш мақсадида фаол ҳаракат қилмоқда.

Жаҳон давлатлари мазкур мамлакатда юз бераётган ўзгаришларни қизиқиш билан кузатмоқда. Муваққат ҳукумат раҳбариятининг таъкидлашича, ўтиш даврида мамлакат ташқи сиёсатида ўзгаришлар бўлмайди.

Мустақиллик туфайли кечмиши ва маданияти туташ қардош Покистон билан дўстлик ришталарини боғлаган Ўзбекистонимиз ўзаро ҳамкорлик муносабатларининг истиқболига ишонч билан қарамоқда. Шу кунларда республикамизнинг кўпгина уюшмалари, корхона ва ташкилотларида Покистон Ислом Республикасининг мустақиллик байрамига бағишланган тадбирлари бўлиб ўтяпти.

Ўзбекистон ўз уйимиз

ВАТАНГА САДОҚАТ ҚАСАМЁДИ

Ўзбекистон Республикаси мудофаа вазири номига собиқ иттифоқнинг ҳозирда мустақиллик олган давлатлари қуролли кучларида хизматини ўтаётган зобитлардан юзлаб далолатномалар келмоқда. Уларнинг барчасида бундан буёнги хизматни ўташ учун Ўзбекистоннинг исталган гарнизонига боришга, Ўзбекистон халқига садоқат билдириб қасамёд қилишга тайёр эканликлари баён этилган. Бунда ҳайрон қоладиган нарса йўққа ўхшайди. Аммо, уларнинг асосий кўпчилиги рус, украин, беларус, Ўзбекистон учун туб аҳоли ҳисобланмаган бошқа миллатларнинг вакилларидан иборат. Лекин уларнинг ҳар бири республикамиз билан мустаҳкам ришталар орқали боғланган, шу боис улар бу заминни ўз ватанлари деб ҳисоблайдилар.

Зобитларнинг ички дунёсини тушуниш учун далолатномалардан мисоллар келтирамиз. Улар ҳарбийчасига лўнда қилиб ёзилган, аммо шунга қарамай, бу одамларнинг қўлга қалам олишига нима сабаб бўлганлиги тўғрисида тўла тасаввур беради.

«Ўзбекистон Республикаси мудофаа вазирига. Мени Ўзбекистон Қуролли Кучлари сафига қабул қилиш масаласини кўриб чиқишни илтимос қиламан. Сабаби — Ўзбекистонда киндик қоним тўкилган, у ерда ота-онам ва қариндош-уруғларим истиқомат қилишади. Буюрилган жойда, лозим кўрилган лавозимда хизмат қилишга тайёрман. Ҳозирги вақтда Россия Федерацияси Қуролли Кучларида хизматни ўтаяпман. Баллистика бўйича мутахассисман. Катта лейтенант С. МАМИШЕВ».

«Мен Россия Федерацияси Қуролли Кучларидан Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларига ўтказиш тўғрисидаги масалани ижобий қараб чиқишни илтимос қиламан. Самарқанд олий ҳарбий-автомобиль қўмондонлик билим юртини тугатганман, ҳозир Тинч океан флотининг денгиз пиёдаси қўшинларида полк штаби бошлиғининг муовини вазифасида хизматимни ўтаяпман. Ўзбекистон халқига садоқат билдириб қасамёд этишга ваъда бераман. Майор В. ЖЕВАКО».

«Мен подполковник Г. Б. Хан, Украина Қуролли Кучларидан Ўзбекистон Қуролли Кучларига ўтказишни илтимос қиламан. Шу билан ўз ватанимда хизмат қилиш истагимни билдираман. Мен ҳарбий хизматни Тошкент гарнизонида ўташни даъво қилмайман».

«Мени, иккинчи ранг капитани Г. М. Ширшовни Украинанинг Қора денгиз флотидан Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларига ўтказиш тўғрисида далолат қилишингизни илтимос этаман. Мен Тошкентда туғилиб вояга етганман. Ленинград олий ҳарбий-денгиз инженерлик билим юртини тамомлаганимдан сўнг турли флотларда хизмат қилдим. Ҳозир катта десант кемасининг катта муҳандис-механигиман. Ўзбекистон Республикасининг ҳар қандай гарнизонида хизмат қилишга тайёрман, унинг халқига садоқат билдириб, қасамёд этишга ваъда бераман».

«Ҳарбий хизматни давом эттириш учун мени Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларига қабул қилишингизни сўрайман. Республиканинг ҳар қандай районида хизмат қилишга, Ўзбекистон халқига ва унинг президентига садоқат билдириб қасамёд этишга тайёрман. Мен, капитан И. Панасенко, миллатим украин, Челябинскдаги штурманлар олий ҳарбий авиация билим юртини тамомлаганман».

«Сиздан хизматимни давом эттириш учун Ўзбекистон Қуролли Кучларининг ҳар қандай гарнизонига ўтказишда далолат қилишингизни сўрайман. Кўпгина турли хил самолётларда учганман. Ҳозир кема командириман. Ўзим Фарғонада туғилганман. Ота-онам ва энг яқин қариндошларим ҳам ўша ерда яшашади. Майор Ю. КОСОВ».

Одамлар, тақдирлар... Ўша далолатномаларда одатда ҳарбий мутахассисларга хос бўлмаган очиқлик ҳам бор.

«Мен, капитан А. Литвиненко, Ўзбекистон Республикасида, унинг ҳар қандай ҳудудида хизматни ўташга ваъда бераман. Республика халқига садоқат билдириб, қасамёд этишга тайёрман. Билим юртини тамомлаганимдан сўнг хизматни Афғонистонда бошлаганман. Қўшинлар у ердан олиб чиқиб кетилганидан сўнг Бухоро вилоятига юборилдим. Оиламдаги мураккаб аҳвол ва рафиқамнинг Ўзбекистонда яшашдан бош тортгани учун 1992 йил январида Украинага ўтказиш тўғрисида далолатнома ёздим (иккаламиз ҳам ўша ерда туғилганмиз). Масаламни ижобий ҳал этишди. Лекин, мен янги хизмат жойига етиб бормадим. Украина мудофаа вазири номига мени илгариги хизмат жойимга — Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги ихтиёрига юборишни сўраб далолатнома ёздим. Ана шу масалани ижобий ҳал этишни сўрайман».

Шундай қилиб туб миллатга мансуб бўлмаган анчагина зобитлар Ўзбекистонда хизмат қилишга тайёр эканликларини изҳор этмоқдалар. Аммо, Россия, Украина, Беларусга ўтиб кетганлар ҳам кам эмас. Бу ҳам қонуний бир ҳол. Ахир уларнинг киндик қони ўша ерга тўкилган, оилалари, ота-оналари кутишмоқда. Шунинг учун ҳам кадрларнинг ўз она юртларига кетиши жараёни мантиқий бир ҳолдир. Аммо, бу нарса Ўзбекистонда собиқ иттифоқнинг бошқа республикаларидаги каби оммавий тус олгани йўқ.

— Бу ҳам оддий, ҳам мураккаб масала, — дейди Ўзбекистон мудофаа вазири генерал-лейтенант Рустам Аҳмедов. — Нима сабабдан қўмондонлик таркибининг муҳим халқасини ташкил этувчи зобитлар Ўзбекистон халқига қасамёд этишга, унинг манфаатларига хизмат қилишга тайёрликларини изҳор қилмоқдалар? Менинг назаримда, бу ерда бир ҳол жуда муҳим: барқарор ижтимоий-сиёсий вазият, ҳарбий хизматчиларнинг эртанги кунга ишончи устунлик қилмоқда. Бошқа мустақил давлатларнинг армияларида аҳвол унчалик яхши эмас, деган фикрга қўшилиш керак. Баъзи бир бўлинмаларда зобитлар бир неча ойлаб маош олмаётирлар. Бизда бундай эмас ва бўлиши ҳам мумкин эмас! Албатта, муаммоларимиз бор. Бу муаммолар — асосан республика Қуролли Кучларининг оёққа туриши, ўсиш-улғайиш муаммоларидир. Биз одамларни, ҳарбий касб эгаларини миллий белгиларига қараб ажратмаймиз. Баҳолашнинг асосий мезони — фақат билим, жанговарлик кўникмаси, инсоний фазилатлардир. Одамлар буни тушунадилар. Чунончи, мустақил республикамизда биринчилардан бўлиб генераллик унвонларини Владимир Пилюгин, Александр Сурганов, Юрий Филоненколар олишди. Бу зобитлар Президент, республика ҳукумати томонидан қилинаётган ғамхўрликни ҳис этиб, ўз бурчларини сидқидилдан виждонан бажармоқдалар!

...Баъзи бир сиёсий арбоблар Ўзбекистон армиясининг яхши аҳволи ва юксак жанговарлик қобилиятини Тожикистондаги воқеалар билан боғлашга уринмоқдалар. Кейинги мисоллардан бирини эслашнинг ўзи кифоя: республика мудофаа вазирлигига Ўзбекистон белгиси бўлган «МИГ-21» самолётлари Тоғли Бадахшон қишлоқларини бомбардимон қилган, деган айб

(Давоми 3-бетда).

СУРАТДА: Янгиердаги «Тошгул» корхонасининг бичиқчиси Моҳира Олимова.

Б. ТЎРАЕВ тасвирга туширган (ЎзА).

ЮРТ СОҒИНЧИ

ТОЖИКИСТОНЛИК ҚОЧҚИНЛАР ЛАГЕРИДАН РЕПОРТАЖ

Афғонистон Республикаси. Қуёш оташ сочади. 1992 йилги фожеий воқеалардан кейин қочиб келган тожиклар жойлашган «Камп соҳи» лагеридамиз. Дастлабки таассуротни айтмай қўяқолайлик. Машинадан тушишимиз билан иссиқ шамол нафасимизни қайтарди. Бу ернинг иссиғи олдида ўриснинг ҳаммоми-ю финларнинг саунаси ҳолва бўлиб қолар экан...

Тожик қочқинларининг бу лагери Афғонистоннинг шимолий вилоятлари маркази — Мозори Шарифнинг шундай биқинидаги чўл-биёбонга жойлашган бўлиб, бир неча ўн гектар жойни эгаллаган...

Лагерга кирадиган жойни афғон кўнгиллиларидан иборат соқчилар қўриқлаб туришибди. Демак, бу ерга бегоналарнинг кириши мумкин эмас. Аммо, бизнинг «Тойота»мизни тўхтатмасдан ўтказиб юборишди. Чунки, уни БМТнинг Мозори Шарифдаги қочқинлар ишлари бўйича ваколатхонаси комиссарининг ўринбосари Жак Дюбайле ҳайдаб бораётган эди. Ўз ватанини тарк этишга мажбур бўлган минглаб кишиларга унинг ҳожатбарор бўлганини бу ердагилар яхши билишаркан.

Лагерда ҳаёт осойишта кечарди. Ўқ овозлари, гранаталарнинг портлашлари эшитилмайди. Одамлар оилалари билан чодирлар ёки ертўлаларда яшаб, офтоб тиғидан жон сақлашар экан. Аёллар янги қурилган тандирларда нон ёпишяпти, атрофларида болалар чуғурлашиб юришибди. Бош майдонда эса савдо қизиб кетган: болалар ерга сигаретлар, совунлар, печеньеларни ёйиб қўйиб, харидор чақиришяпти...

Лагерь штаби жойлашган чодир олдида одамлар йиғилиб қолди.

— Мен бу лагерь ташкил қилинган кундан бошлаб шу ердаман, — деб ҳикоя қилади лагерь раҳбариятининг вакили подполковник Қодирхон. — Ҳозир бу ерда 24 мингдан ошиқ тожик истиқомат қиляпти. Афғонистон ҳукумати уларга қўлидан келганича ёрдам бериб турибди. Аммо, тўққиз йиллик вайронгарчилик урушини бошидан кечирган юрт бераётган ёрдамнинг қандайлигини ўзингиз тасаввур қилсангиз керак?

Қочқинларни ун, шакар, гуруч, ёғ, сув, ёқилғи, чодирлар билан Бирлашган Миллатлар Ташкилоти таъминлаяпти. «Врачлар урушга қарши» (ЭМИСЭФ) халқаро ташкилоти қурган дала госпиталини ҳам БМТ жиҳозлаб берган.

Иссиқ, санитария ҳолатининг хароблиги шароитида касалхонанинг нақадар зарурлигини тасаввур қилсангиз керак? Бундан бир неча ой бурун лагерда терлама касали пайдо бўлди. Шифокорлар уни зўрға йўқотишди. Аммо, барибир, ҳар хил касалликлардан 850 киши ўлди. Туғилган чақалоқлар сони эса, уларнинг ярмига ҳам етмайди.

Ўзга юртда шоҳ бўлгандан ўз юртингда гадо бўлганинг яхши, деган гап бор. Қочқинларнинг ҳаммаси юрт дарди, юртга қайтиш умиди билан яшашади. Она юртларида тинчлик осойишталик тезроқ барқарор бўлишини орзу қилишади. Айниқса, кексаларга қийин. Жасадим ўзга тупроқда қолиб кетмасин, деган бу тоифанинг бизга берадиган саволи битта: «Юртимизни кўрармиканмиз?»

Лагерь раҳбарлари билан суҳбатлашарканман, уларга бир савол бердим:

— Май ойида Шартузда даҳшатли бир гап эшитдим: серфарзанд бир тожик мужоҳидларга қизини битта нонга алмаштирган эмиш. Шу гап ростми?

— Бу гап ёлғон, — деди қочқинлар қўмитасининг аъзоси, кабодиёнлик ўқитувчи Фахриддин Исоев. — Афғонлар бизни яхши кутиб олишди. Бу ерга декабрда келган эдик. Ҳаво жудаям совуқ эди. Афғонлар биз билан бир бурда нонини баҳам кўрди, кийим-кечак, кўрпа-тўшак беришди, хуллас, қўлларидан келган яхшиликларини аяшмади.

— Бу ерда бир нечта тўй ҳам ўтказдик, — деб давом этади Қодирхон. — Бир тожик қизимиз Фарҳод деган афғон йигитига, иккинчи қизимиз эса, ЭМИСЭФ шифокори бўлган эроний йигитга турмушга чиқишди. Уларни ҳеч ким зўрлагани йўқ. Ўзлари суйиб, ўз хоҳишлари билан чиқишди.

— Лагердан ташқарига чиқишга рухсат бериладими?

— Ҳа. Тожиклар Тошқўрғонга, Қундузга, бошқа жойларга бемалол бориб келишяпти. Ким қариндош-уруғини кўришга, ким тирикчилик важидан...

— Ҳар ҳолда, кўпчилик ишсиз юрганга ўхшайди...

— Қочқинларнинг ичида ҳайдовчилар, тракторчилар, механиклар анча бор. Уларга иш доим топилади, аммо, барибир ҳаммасини жойлаштиролмаяпмиз. Вазият бу ерда ҳам анча нотинч. Ўзларининг қочқинлари ҳам етиб ортади. Мозори Шарифдаги битта лагернинг ўзида Кобулдан келган юз минг қочқин яшайди. Биринчи галда уларни иш билан таъминлаш зарур.

— Тожикистонга қанча одам қайтиб кетди?

Бу саволга БМТнинг қочқинларни қайтариш бўйича вакили Абдуқодир Нижовий жавоб беради.

— Бу лагердан олти ярим минг киши, Қундуздан етти ярим минг киши, Бадахшондан, хуллас, жами 20 мингга яқин киши қайтиб кетди. Улар асосан Шартуз билан Кабодиёнга қайтишди. Шинигул, Бохтар, Ғарм, Душанба ҳамда бошқа жойларга қайтамиз деганлар ҳам кўп, лекин, биз у ерлардаги вазиятни билмаймиз. Ҳал қилинмаган масалалар жуда кўп. Уларнинг энг муҳими эса — одамларнинг хавфсизлигини таъминлашдир. Бироқ, бу бизнинг қўлимиздан келмайдиган, Тожикистон Республикасининг раҳбарияти ҳал қиладиган масала.

...Ташқарига чиқдик. Чодирда қоронғиликка ўрганган кўзимизни қуёш қамаштирди. Фахриддин Исоев билан лагерни айландик.

(Давоми 4-бетда).

КЕЧА, БУГУН, ЭРТАГА

● **ОНАДУЛУ** агентлигининг хабар беришича, Туркия Маданият вазирлиги томонидан уюштирилган турк тили қурултойи сентябрь ойининг 22—26 кунлари Анқарада ўтказилади. Қурултойнинг асосий мақсади турк тилида сўзлашувчи мамлакатларда алифбо, ёзув, атама ва таржима муаммолари масалаларини муҳокама қилишдир. Айни бир пайтда бу муаммоларни ҳал этиш, маданий соҳаларда ҳамкорлик қилиш борасида аниқ тадбирлар белгиланади.

Бу сафар қурултойга тилшунос олимлар билан бир қаторда 27 мамлакатдан турк тили мутахассислари таклиф этилган.

● **МОСКВАДА** Россия комсомолининг ташкилий съезди бўлади. У 25—26 сентябрь кунлари ўтиши мўлжалланмоқда.

● **БУРЯТИЯДА** юз берган сув тошқини катта фожиага сабаб бўлди. У 8250 уй-жойни вайрон қилди, 1250 километр йўлни, 520 алоқа ва 1280 электр линияларини батамом ишдан чиқарди, 60 та кўприкни сув ювиб кетди. Умумий кўрилган зарар 36 миллиард сўмни ташкил этди.

● **РОССИЯНИНГ** Луганск шаҳрида ўрнатилган Олег Кошевой ҳайкали номаълум кишилар томонидан олиб кетилган эди. Куни-кеча ҳайкал топилиб, ўрнига қўйилган.

● **БЕЛАРУСЬ** Республикаси ҳам 15 августдан бошлаб ўзининг миллий валютасига ўтмоқчи. Беларусь пули «Заячьих» бўлиб, унинг икки донаси қиймати Россиянинг 1 рублига тенг келади.

● **ҚОЗОҒИСТОННИНГ** Оқ тепа шаҳридаги Ленин номи билан аталувчи маданият ва истироҳат боғида Ислом дини маркази ташкил этилди. Бу ерда кутубхона, ўқув ва мажлислар залларидан ташқари, улкан масжид ҳам барпо этилади.

● **ЮГОСЛАВИЯДА** 50 миллион динарлик пул банкноти чиқарилди. Бу дунёдаги энг кўп пул бирлигидир.

● **МАГАДАНДА** бир қора булка нон 340 рублдан сотилмоқда.

● **ЯПОНИЯДА** Лондондан Токиогача бўлган масофани 67 минутда босиб ўтадиган самолёт лойиҳаси устида қизғин иш бормоқда.

● **ҒАРБДА** ёзувчининг бемалол яшаши учун китоби 10 минг нусхада чоп этилса кифоя экан.

● **ДУНЁГА** машҳур теннисчи Иван Лендл ўзининг спорт мусобақалари давомида 140 миллион долларга эга бўлибди. Буни ҳақиқий бойлик деса бўлади.

ЎЗ-ЎЗИНИ АНГЛАШ ЗИДДИЯТЛАРИ

Яқинда жумҳурият зиёлиларининг бир гуруҳи билан бўлган учрашувда Республика Президенти миллий мафкурани шакллантириш долзарб муаммолигини алоҳида қайд этган эди.

Маълумки, яқин-яқингача марксизм «пайғамбарлари»дан бирининг жамият турли, бир-бирига қарама-қарши бўлган, прогрессив ва реакцион синфлардан иборат экан, уларнинг манфаатлари ҳеч қачон мос келмайди, демак, «ҳар бир миллатда икки миллат бор» ва ягона миллий мафкура ҳақида гапириш ҳам мумкин эмас деган фикри дастурий кўрсатма вазифасини бажариб келди. Гарчанд, бу фикр Чор Россияга ва бозор муносабатларига амал қилинаётган мамлакатларда нисбатан ишлатилган бўлса-да, Октябрь революциясидан кейин, реакцион синф деб аталган қатлам тугатилгандан сўнг ҳам миллатга, миллий жараёнларга синфий нуқтаи назардан ёндашиш, фақатгина синфий мафкура ҳақида гапириш устивор бўлиб қолди ва ижтимоий онгга сингдириб келинди. Ягона миллий манфаат, мафкура ҳақида гапирганларга эса миллатчи тамғаси босилди. Эндиликда бозор муносабатларига ўтаётган жамиятда табақалашув содир бўлиши ва жамиятнинг гўёки реакцион ва прогрессив синфларга бўлиниб кетиши (умуман, шуни таъкидлаш лозимки, инсониятнинг марксизм шаклланиб бўлгандан кейинги ривожланиши ундаги кўпгина ғояларнинг, шу жумладан, прогрессив ва реакцион синфлар ҳақидаги қарашларнинг ҳам тўғри эмаслигини кўрсатмоқда, лекин бу алоҳида таҳлил мавзусидир) табиий бўлиб қолган ва воқеликка фақатгина синфий парда ортидан қараш асоратидан на ижтимоий онг, на ижтимоий фанлар тўла қутулиб улгурмаган бир пайтда масаланинг юқоридаги тартибда қўйилиши тан олиб айтиш керакки, бу асло тилёғламалик эмас, том маънода ҳаракатлантирувчи фикр ҳисобланади.

Жамиятшунослар томонидан миллий мафкура ҳақидаги масаланинг шу кунгача қўйилмаганлигини бир томондан, ана шу асорат билан изоҳлаш мумкин бўлса, бошқа томондан бу ҳол Ўзбекистон Республикаси Конституцияси 12-моддасининг нотўғри тушунилиши билан боғлиқ бўлса ҳам, ажаб эмас. Бу моддада «Ўзбекистон Республикасида ижтимоий ҳаёт сиёсий институтлар, мафкуралар ва фикрларнинг хилма-хиллиги асосида ривожланади. Ҳеч қайси мафкура давлат мафкураси сифатида ўрнатилиши мумкин эмас», — дейилган. Миллий мафкурани ишлаб чиқиш ҳақидаги фикрлар юқоридаги моддага зид келмайдими? Асло! Юқоридаги ҳуқуқий тамойил **жамиятнинг маълум бир қисмининг** манфаатларига хизмат қиладиган мафкуранинг давлат мафкураси даражасига кўтарилишинигина рад этади.

Яқин ўтмишимиздан, жаҳон тарихидан ва ҳозирги дунёнинг турли бурчакларида кечаётган жараёнлардан шу нарса маълумки, жамиятнинг маълум бир қисмига хизмат қиладиган мафкура ҳукмрон бўлса, кўплаб фожеалар келиб чиқиши мумкин. Маълумки, Октябрь инқилоби арафасида чор Россиясида йирик буржуазия манфаатларини ифода этувчи кадетлар, майда буржуазия ва деҳқонлар манфаатини кўзловчи эсерлар, ишчилар синфи манфаатининг ифодачиси сифатида чиққан большевиклар партияси пайдо бўлган эди. Бу партияларнинг ҳар бири ўзларича жамиятнинг ривожланиш йўлларини кўрсатувчи мафкуравий платформани илгари сурганлиги ва «Ким биз билан эмас экан — у бизга душмандир» деган ақидага амал қилганлиги жамиятни жар ёқасига келтириб қўйди. Пролетариатнинг ҳокимият тепасига келиши ва пролетар синфий мафкурасининг давлат мафкураси даражасига кўтарилиши билан жамиятдаги бўлиниш кескинлашиб кетди, фуқаролар урушининг келиб чиқишига олиб келди. Сўнгра бутун сўнгги тарих давомида пролетар мафкурасини тан олмаганларга қарши доимий ва мунтазам кураш олиб борилди.

Жамиятнинг маълум бир қисмига хизмат қиладиган мафкура кўринишлари сифатида диний, ирқий ва миллий адоват мафкуралари ҳам чиқиши мумкин.

Диний мафкура давлат мафкураси даражасига кўтарилган Эронда динга эътиқод қилмайдиганлар қувғин қилинаётганлиги, ирқчилик мафкураси устивор бўлган Жанубий Африка Республикасида доимий низолар бўлиб келаётганлиги, миллий адоват мафкураси устивор бўла бошлаганда собиқ Югославияда миллий низолар келиб чиққанлиги ҳам юқоридаги конституциявий тамойилнинг ўринли ва адолатли эканлигини кўрсатиб турибди.

Албатта, жамиятнинг маълум бир қисмига хизмат қиладиган юқоридаги мафкура кўринишларининг ҳар бири ўзига хос шаклларга ҳам бўлиниши мумкин. Масалан, ҳозирги даврда синфий мафкуранинг буржуа, майда буржуа, пролетар мафкураси шакллари кузатилади.

Қандай шаклларда, қандай бўёқларда намоён бўлмасин, қандай эзгу мақсадларни байроқ қилиб кўтариб чиқмасин, юқоридаги кўринишдаги мафкуралар ҳамма вақт салбий ҳодисаларни келтириб чиқарганлигига, жамиятнинг қарама-қарши турувчи гуруҳларга бўлиниб кетишига олиб келганлигига кўплаб мисоллар келтириш мумкин.

Шундай экан юқоридаги ҳуқуқий тамойилда маълум бир синфий мафкура ҳам (чунки жамият турли синфлардан ташкил топган) маълум бир диний мафкура ҳам (чунки бизда турли динга эътиқод қилувчилар, айни пайтда ҳеч қандай динга эътиқод қилмайдиганлар ҳам бор), миллий адоват руҳи билан суғорилган мафкура ҳам (бизда турли миллат вакиллари истиқомат қилишади) давлат мафкураси даражасига кўтарилиши мумкин эмаслиги таъкидланмоқда. Лекин бу жамиятнинг ана шу турли қатламларини бирлаштиришга хизмат қилиши, барча учун баробар бўлган **идеаллар, принциплар** асосига қурилган, умуммиллат манфаатларини ифода этадиган, унга хизмат қиладиган яхлит мафкура бўлишини асло инкор этмайди. Ва, аксинча, ана шу идеаллар, қадриятлар тизимини ишлаб чиқишни, улар тўғрисида давлат ғамхўрлиги, ҳимояси зарурлигини таъкидлайди. Бизнингча бундай хулоса Конституциямизнинг 2-моддасида қайд этилган: **«Давлат халқ иродасини ифода этиб, унинг манфаатларига хизмат қилади»** деган фикрдан ҳам, бевосита келиб чиқади.

Юқорида келтирганимиз ҳуқуқий тамойилнинг Конституцияга киритилганлиги ва бугунги кунда миллий мафкура масаласининг қўйилганлиги долзарб амалий аҳамиятга эгадир. Нега? Биз ўтиш давридамиз. Янги иқтисодий тизим аҳолининг табақалашувини (мамлакат раҳбарияти бундай табақалашув чуқурлашиб кетишининг олдини олишга астойдил ҳаракат қилмоқда), халқнинг маълум бир қисми аҳволининг озми-кўпми оғирлашувини келтириб чиқариши табиий. Ана шундай пайтда аҳолининг турли қатламлари манфаатларини кўзловчи қарама-қарши мафкураларнинг шаклланишига шароит яратилади. Иккинчидан, бизда диний уйғониш, диний қадриятларнинг тикланиши содир бўлмоқда. Диний уйғонишнинг тезлашуви, диний мафкуранинг расмий мафкура даражасига кўтарилишга ҳаракат қилишини юзага чиқариши ҳам мумкин. Учинчидан, бизда том маънода Миллий Уйғониш содир бўлмоқда, миллий давлатчилигимиз шаклланмоқда. Бу уйғониш қийинчиликлар билан кечмоқда. Миллий муносабатлар ривожланиши тажрибасидан шу нарса маълумки, буни собиқ СССР ҳудудида рўй бераётган миллий низолар ҳам тасдиқлаб турибди, кескин ижтимоий-иқтисодий ўзгаришлар даврида миллий онгда юзага келаётган қийинчиликларнинг айбдорини топишга интилиш кучаяди ва айбдор топилади ҳам. Аксарият ҳолларда бундай «айбдор» сифатида бошқа эл ва элатлар вакиллари чиқади. Бундай вазият юзага келганда миллий адоват мафкурасининг шаклланиши учун замин яратилади.

Кўриниб турибдики, бир ёқламаликка асосланган мафкуралар шаклланиши учун у ёки бу тарзда асос бор. Шундай экан, миллатнинг, жамиятнинг қандай асосларга кўра бўлмасин, бўлиниб кетишига йўл қўйилмаслиги керак. Акс ҳолда сиёсий, ҳуқуқий, иқтисодий ислоҳотига зил кетади, мустақилликни мустаҳкамлаш ва ривожлантириш йўлида катта ғов пайдо бўлади.

Россияда кечаётган ҳозирги ижтимоий-сиёсий жараёнлар, жамиятнинг «коммунистлар», «антикоммунистлар», «национал-патриотлар» каби бир-бирига қарама-қарши турувчи кучларга бўлиниб кетганлиги, иқтисодий, сиёсий, ҳуқуқий ислоҳотлар амалга оширилишида катта қийинчиликларни келтириб чиқараётганлиги, жамиятдаги кескинлик тобора кучайиб бораётганлиги ҳам бизга сабоқ бўлмоғи лозим.

Президент бошчилигидаги республика раҳбариятининг оқилона сиёсати туфайли ўз вақтида бизда ҳам бундай бўлиниб кетишларнинг, ижтимоий-сиёсий вазият кескинлашиб кетишининг олди олинган экан, бугунги кунда ана шу натижаларни мустаҳкамлаш, иқтисодий ва сиёсий барқарорликни, фуқаролар ва миллатлараро тотувликни таъминлаш ҳам фарз, ҳам қарздир.

Бунинг йўли эса битта, у ҳам бўлса жамиятнинг барча қатламлари учун, ҳар бир аъзоси учун бирдай қадрли бўлган миллий мафкурани ишлаб чиқишдир.

Миллий мафкура масаласининг бугунги кунда долзарб муаммога айланиб қолганлигини фақат юқоридаги омиллар билан боғлаш унчалик ўринли бўлмаган бўлур эди.

Президентимиз ҳақли таъкидлаганларидек: «Қуллик ва мутелик исканжасидан озод бўлиш, қадни баланд тутиш, ота-боболаримизнинг удумларини тиклаб, уларга муносиб ворис бўлиш — бундан оғирроқ ва бундан шарафлироқ вазифа йўқ бу дунёда!».

Миллий мафкура масаласининг долзарблиги ана шу улуғ вазифалар учун кураш асносида кузатилаётган турли қийинчиликлар таъсирида (бундай қийинчиликларнинг юзага келиши кескин ўзгаришлар даврининг доимий йўлдошидир) ижтимоий онгда яқин ўтмишни соғиниш ҳислари билан боғлиқ бўлган турли мазмуни пуч ақидаларга барҳам бериш зарурлиги билан ҳам боғлиқдир. Бу ақидалар қуйидагилардир:

Биринчи ақида ўз вақтида СССРда мавжуд бўлган иқтисодий вазиятни идеаллаштириш билан боғлиқ. Бундай идеаллаштиришнинг ташувчилари одатда СССР даврида **ҳамма нарса етарли эди**, Хрушев тўғри айтган, 80-йиллар ҳақиқатан коммунизмда яшаган эканмиз, деб хўрсиниб қўядилар.

Ўтмишдаги иқтисодий аҳволнинг идеаллаштирилишининг яна бир жиҳати нарх-наво билан боғлиқдир. Маълумки, нарх-наво хилма-хиллиги бозор муносабатларининг табиий шартидир. Гарчанд халқимиз азалдан деҳқон бозорида нархнинг нафақат мавсумий тебраниб туришига, балки доимий хилма-хиллигига табиий ҳодиса сифатида қараб келган бўлса-да, бундай ҳолнинг бир хиллилик ҳукмрон бўлган саноат маҳсулотлари соҳасига ҳам кўчганлигига кўника олмаяпти.

Энг асосийси, кишиларнинг товар бозорининг камбағаллиги, чекланганлиги, демакки, озми-кўпми унинг етарли бўлиши шароитида нарх-навонинг бир даражада ушлаб турилишини ва товар бозорининг бойлигидан қатъи назар нарх-навонинг хилма-хиллиги туфайли биринчи ҳолни афзал кўраётганликларида, бу турфа хиллиликни салбий ҳодиса, салкам фожеа сифатида қабул қилаётганликларида, эндиликда ўзларида **танлаш ҳуқуқи** пайдо бўлганлигини англаб етмаётганликларидадир.

Албатта, юқоридаги идеаллаштириш ҳозирги иқтисодий қийинчиликлар билан боғлиқ, ўтмишдаги ва ҳозирдаги иқтисодий вазиятни солиштириш натижасидир. Лекин бундаги зиддият бу қийинчиликларни СССРнинг парчаланиши билан боғланаётганлигидир. Ваҳоланки, мавжуд иқтисодий аҳвол асло СССРнинг парчаланиб кетиши билан эмас, балки янги иқтисодий муносабатларга ўтиш жараёни билан боғлиқ бўлиб, ўткинчи характерга эга. Қолаверса, СССРнинг ўзи аввало ўша пайтда ҳукмрон бўлган иқтисодий моделнинг мантиқсизлиги туфайли барбод бўлди. Бу моделнинг умрини узайтириш, ислоҳ қилишга қаратилган ҳар хил «жадаллаштириш», «қайта қуришлар» ҳам охир оқибатда айнан шу мантиқсизлик туфайли зое кетди.

Миллий ўз-ўзини англашдаги бу оғишларнинг хавфли томони ўтмишдаги иқтисодий аҳволнинг идеаллаштирилаётганлигидагина эмас, балки ҳалокатга юз тутган, аллақачон тарих ғазнасидан ўзининг ҳақли ўрнини олган ижтимоий-сиёсий тузумнинг оқланаётганлигида, қўлга киритилган истиқлолнинг моҳияти тушунилмаётганлигидадир.

Иккинчи ақида СССРда, социализм даврида **миллатлараро тотувлик ҳукмрон бўлиб**, ҳеч қандай миллий низоларга ўрин йўқ эди, деган қараш билан боғлиқ. Бундай фикрни илгари сурувчилар ўз қарашларининг тўғрилигини исботлаш учун озарбайжон-арман можаросини, Ўш воқеаларини, Молдовадаги урушни, грузин-абхаз урушларини мисоллар тариқасида қалаштириб ташлайдилар. Гарчанд, бу саналаётган ҳодисаларнинг айримлари ҳали СССР мавжудлиги давридаёқ содир бўлган бўлса-да, қолганлари ҳам СССРда амалга оширилиб келинган миллий сиёсатнинг натижасидир. Зеро, бу низоларнинг барчасининг лойи СССР ташкил қилинган пайтдаёқ қорилган эди. Аввало миллий-ҳудудий бўлиниш узоқни кўзлаб миллий республикалар мустақилликка ҳаракат қилган тақдирда миллатлараро низолар бўҳронида қолишини кўзлаб амалга оширилган эди. Ишлаб чиқариш кучларининг ҳам аксарият ҳолларда иқтисодий мантиққа зид ҳолда жойлаштирилганлиги, республикаларнинг бир-бирисиз деярли яшай олмайдиган ҳолга келтирилганлигини ҳам фақат шу билан изоҳлаш мумкин.

Социализм деб аталиб келган тузумни, СССР деб аталган империяни кўкларга кўтариб мақташ, бу даврда амалга оширилган миллий сиёсатни оқлаш, содир бўлган салбий жараёнларни социализм мезонларидан айрим чекинишлар натижаси деб баҳолаш, уларнинг асло тасодифан рўй бермаганлигини, балки узоқни кўзлаб амалга оширилганлигини ва марксизм-ленинизм классикларининг, хусусан В. И. Лениннинг **«Социализмнинг мақсади инсониятнинг майда давлатларга бўлинишини ва миллатларнинг қандай айримлигини — йўқ қилишгина эмас, миллатларни бир-бирига яқинлаштиришгина эмас, балки уларни қўшиш ҳамдир»**, деган қарашларидан бевосита чиққанлигини билмаслик, тушунмаслик натижасидир.

Гап миллий масала, унинг таҳлили ҳақида кетар экан, ҳозирда Россия оммавий ахборот воситалари бўрттириб кўрсатаётган, русийзабон аҳоли вакилларининг ўз этник она юртларига кўчиб кетаётганлиги масаласига ҳам тўхталмоқ лозим.

Абдувоҳид ОЧИЛДИЕВ,
ТошДД фалсафа факультети фалсафа кафедрасининг катта ўқитувчиси.

(Давоми бор).

Бугунги кунда аҳолига тиббий ёрдам кўрсатиш, беморларни дори-дармон билан таъминлаш қай аҳволда? Уни мақташ, кўкларга кўтариш мумкинми? Гар шундай йўл тутсак, жиддий хато қилган бўламиз.

Тўғрисини айтаверайлик. Дори-дармон йўқ. бўлса ҳам наридан бери. Шуниси ёмон. Талаб даражасида эмаслиги ёмон. Йўлини топиш керак.

Ҳайрият, йўли топилди. Бу ишда халқ табобати ёрдамга келди. Эндиликда доривор гиёҳлардан ажойиб малҳамлар тайёрланмоқда. Дорихоналар қошида гиёҳлар билан савдо қиладиган бўлимлар очиляпти.

Пойтахтдаги Ибн Сино даҳаси кейинги 2—3 йил ичида барпо этилди. Даҳадаги 40-поликлиника 1990 йили қурилган. У 20 минг катталарга, 10 минг нафар болаларга хизмат кўрсатади. Поликлиника қошида 155-дорихона фаолият олиб бораётир. Юқорида таъкидлаганимиздек, мазкур дорихона қошида ҳам гиёҳлардан дорилар тайёрлаб сотилмоқда. Бундан аҳоли мамнун.

СУРАТДА: Дорихона доришуноси Камола Исмоилова фуқароларга хизмат кўрсатмоқда.

Суратчи Муҳаммад АМИН.

Отанг бозор—онанг бозор

ЯНГИ ПАЛЬТО: ИШОНСА БЎЛАДИМИ?

Тошкентдаги «Қизил тонг» тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмасида ёзги кийим-кечаклар ишлаб чиқариш цехи фойдаланишга топширилди. Бу ерда шунингдек, маҳаллий хом ашёдан замонавий плаш ва пальтолар ҳам тикила бошланди.

Тармоқнинг карвонбошиси бўлган бу корхона 80-йилларнинг охирида Франциянинг машҳур «Клекнер ина» фирмаси етказиб берган серунум ишлайдиган чет эл ускуналари билан жиҳозланган эди. Шунинг натижасида, табиийки, корхона маҳсулотининг сифати ошди ва у чет элнинг етакчи компаниялари билан рақобат қила бошлади. Бироқ, ҳозирги мураккаб шароитда ҳатто энг барқарор ишлайдиган корхона ҳам жиддий қийинчиликларга дучор бўлмоқда. Бундай қийинчилик «Қизил тонг»нинг ҳам бошига тушди.

Тошкент тикувчилари дуч келаётган асосий муаммо — хом ашё муаммосидир. Ўнлаб йиллар давомида у Россия, Украина, Беларусдан олинар эди. Аммо, эндиликда анъанавий алоқалар издан чиққан. Бундай вазиятда нима қилиш керак? Бирлашма раҳбарияти бу муҳим ҳаётий муаммони шу ернинг ўзида ҳал этишга қарор қилди. Ички бозор аҳволини ўрганиб, корхонада зудлик билан аёллар, эркаклар ва болаларнинг устки, ёзги кийим-кечаклари тикиладиган цех қуришга киришилди. Матоларни эса тўғридан-тўғри шартномалар бўйича Наманган ва Фарғона шойи газламалар комбинатлари, Ўзбекистон енгил саноатининг бошқа корхоналари етказиб бера бошладилар.

— Биз ички кооперацияни кенгайтириш йўлидан бордик, — дейди «Қизил тонг» ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош директори Х. Акбаров. — Республиканинг йирик саноат корхоналари билан ўзаро манфаатли шартномалар туздик. Шунга биноан, улар бизни узлуксиз хом ашё билан таъминлаб туришибди. Натижада, ишлаб чиқаришни ўстириш, фойда олиш имконига эга бўлдик. Шу йилнинг етти ойи мобайнида бирлашма 4 миллиард 200 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарди. Ҳатто пул қадрсизланиб бораётган ҳозирги шароитда ҳам бу рақам чакки эмас!

Фойда-ку ўз йўлига, аммо, одамларнинг эҳтиёжини ҳам ўйлаш керак. Корхонада асосий маҳсулот — эркаклар ва аёллар пальтолари тайёрлаш ҳам унутилгани йўқ. Бундай пальтоларни, афсуски магазинларимиздан топиш амри-маҳол.

«Қизил тонг» ёрлиғи нафақат Ўзбекистонда, балки ундан ташқарида ҳам маълум ва машҳур. Ана шу мавқени сақлаб қолиш учун корхонада пайдо бўлаётган муаммоларни ҳал этиш йўллари қидириб топилмоқда. Чунончи, Наманган тўқимачилари билан плаш тикиладиган газлама етказиб бериш хусусида шартлашиб олинди. Замонавий «шиширилган» аёллар ва эркаклар пальтолари учун иссиқ астарли омухта газламаларни Поп нотўқима материаллари фабрикаси жамоаси етказиб бера бошлади.

...Ҳарқалай, совуқ кунлар бошлангунча замонавий плаш ва пальтолар сотиб олишимиз мумкинми? Бу саволга «Қизил тонг» раҳбарлари: бизнинг фирма магазинларимизга марҳамат қилинг, деб дадил жавоб беришди. Ҳақиқатан ҳам, чайқов бозорларини кезгандан кўра шу магазинларга йўл олганимиз яхшидир?...

И. САФАРГАЛИЕВА,
УзА мухбири.

«Мактаб—93»:

ХАЙРЛИ ЎЗГАРИШЛАР ДАВРИ

(Боши 1-бетда).

— Бу нотўғри. Гап аста-секин базавий таълимга ўтиш тўғрисида бормоқда, холос. Биз ёшларнинг умумий ўрта маълумот олишга бўлган эҳтиёжини қаноатлантиришимиз керак, лекин, илгаригидек, мактабни тамомлашга мажбур қилмаслик лозим. Хоҳиши ва қобилияти бўлса, бола ўқийвериши мумкин ва бунга халақит беришга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ. Шу билан бирга биз 9-синфдан сўнг мактабдан кетишга қарор қилганлар учун шарт-шароит ва база яратиб берамиз. Чунончи, катталарни ўқитиш марказлари, махсус лицейларнинг кенг тармоқлари ривож топмоқда. Бундан ташқари, ҳунар-техника билим юртлари, ўрта махсус ўқув юртлари, ишлаб чиқаришда турли-туман қисқа муддатли курслар ишлаб турибди. Мактаб ва ота-оналарнинг вазифаси болага ўзи ва жамият учун фойдали бўлган йўлни танлаб олишга ёрдам беришдир.

— Мактабларимиз эришган ютуқлар эътироф этилган. Лекин ҳозир кўп нарса аралаш-қуралаш бўлиб кетди...

— Ҳақиқатан ҳам, бизда ибратли ишлар оз эмас. Таълим тизимининг изчиллиги, ходимлар тайёрлашдаги ютуқларимиз шулар жумласига киради. Биз тўпланган тажрибадан воз кечмаймиз, аксинча, уни бойитишга интиламиз. Аммо, мактаб ҳам, даврга ўхшаб, бир жойда турмайди. Жамиятдаги ўзгаришлар унга таъсир этмай қолмайди. Ҳозир вазирлик халқ таълимини ривожлантиришнинг янги, кенг қамровли дастурини жорий этишга киришди. Унда давлат тилини, одобнома, дин тарихи асосларини ўргатишга, шунингдек, ўқитиш жараёнини компьютерлашга, иқтидорли ўқувчилар билан иш олиб боришга алоҳида аҳамият берилган.

Шу ўқув йилидан бошлаб дарслар қайси тилда олиб борилишидан қатъи назар, барча мактаблар учун ягона ўқув режаси жорий этила бошлайди. Бу режада ўқитилиши мажбурий фанлар қаторида тавсия этиладиган бошқа ихтиёрий фанлар ҳам бўлади. Она тили ва адабиёт, Ўзбекистон жуғрофияси ва бошқа қатор фанларнинг мазмунига ўзгартишлар киритилди, дарслар хусусияти республиканинг бугунги ҳаётига яқинлаштирилди. Энди болалар Ўзбекистон халқларининг маънавий мероси билан ошно бўладилар. Ҳуқуқий ва иқтисодий тарбияга ҳам эътибор берилган. Ана шу янгиликлар асосида дарсликлар ва услубий қўлланмалар яратилаётир. Бу ишга олимлар, ўқитувчилар, услубиятчилар жалб этилган.

Шу билан бирга, ўқитиш шакллари ва услубларини танлаб олишда мактабларга эркинлик берилган. Биз ўқитувчиларнинг ташаббускорлиги ва янгилик изланишларига кенг йўл очиб бердик. Ҳозир турли ўқитиш режаларининг ўндан ортиқ турлари ишлаб чиқилган, мактаблар улардан хоҳлаганини танлаб олишлари мумкин. Ҳамма жойда қизиқишлар бўйича тўгараклар ва факультатив машғулотлар ташкил этилмоқдаки, уларда болалар ўз билимларини чуқурлаштиришлари мумкин.

— Мактаб ҳаётига кўпгина тажрибалар жорий этилмоқда. Улар ўғил ва қизларга ўз келажакларини белгилаб олишда ёрдам беришга даъват этилган. Олдинда қандай ўзгаришлар бўлади?

— Ёш иқтидорларни аниқлаш иши таълим тизимининг янгиланаётганини ҳисобга олган ҳолда амалга оширилмоқда. Иқтидорли болаларни аниқлаш бўйича махсус дастур ишлаб чиқилди. Улар учун янги типдаги ўқув юртлари, гимназиялар, лицейлар очилди. Ўқишда алоҳида ажралиб турган юқори синф ўқувчилари махсус стипендиялар оладилар. Муҳими — фақат иқтидорларни қидириб топиш билангина шуғулланиб қолмай, уларнинг камол топиши учун шарт-шароитлар яратишдир. Шунинг учун ҳам мана, икки йилдирки, иқтидорли болалар слётларини ўтказмоқдамиз. Уларда ғолиб чиққанлар махсус таъсис этилган нишон билан тақдирланади. Фанлар бўйича олимпиадаларнинг ғолибларига кўпгина имтиёзлар берилган. Ўзбекистон Президенти И. Каримовнинг иқтидорли ўқувчи ёшларни тақдирлаш тадбирлари тўғрисидаги Фармони муносабати билан бу йил улар биринчи марта олий ўқув юртларига имтиҳонсиз кириш ҳуқуқини олдилар. Мактаблар тест синовларига ўтадиган вақт ҳам яқинлашиб қолди. Бу йўналишда иш олиб борилмоқда. Биз ўқитувчиларни ўқувчиларнинг билимларини тест бўйича баҳолаш услубига ўргатмоқдамиз. Бу борада Тошкент ва Сирдарё вилоятлари мактабларида тажрибалар муваффақиятли ўтди. Иш яна давом эттирилади.

Биз ўқувчиларимизда билимга эҳтиёж пайдо бўлишига эришишимиз лозим. Бундан ташқари, инсонни маърифатли қилиш жараёни оиладан бошлаб олий ўқув юртигача, ҳатто киши ўзи мутолаа қилиб билим олганида ҳам узлуксиз бўлишига эришишимиз керак.

— Бу — тарбия масалалари мактабнинг вазифасига киради, деган маънони билдирадими? Тарбия — оиланинг вазифаси эмасми?

— Бундай эмас. Ўқитиш ва тарбияга алоҳида-алоҳида қараш мумкин эмас. Мактаб болаларни наинки ёзиш ва ўқишга ўргатади, балки, уларда ўз ўлкаларига меҳр-муҳаббат ҳам уйғотади. Атрофимиздаги табиатни, унинг бойликларини асраб-авайлашни ўргатади, уларни ватанпарвар қилиб етиштиради. Шу муносабат билан биз амалиётда биринчи марта синфдан ташқари ва мактабдан ташқари тарбиявий ишлар тизимини ишлаб чиқдик. У миллий анъаналар ва халқ педагогикаси асосида яратилди.

— Келажакда мактаб қандай бўлади?

— Бу саволга «Таълим тўғрисида»ги қонун аниқ жавоб беради. Масалан, қонунда белгиланишича, болалар боғчаларида тарбияланувчилар мактабда ўқитиладиган фанларнинг асосларини ўйин шаклидаги машғулотларда тушуниб етиш имконига эга бўладилар. Базавий мактабларнинг ўқувчилари эса алоҳида фанлар бўйича ўз билимларини чуқурлаштирадилар. Учинчи босқичдаги мактаб — ўқитиш муайян йўналишда олиб бориладиган гимназиядир. Ҳунар-техника билим юртлари эса, ҳунар ўргатадиган лицейлардир. Болаларни ўқитишда ягона меъёрларни белгилаш учун биз таълим андозаларини ишлаб чиқишни бошладик. Бу — ёшларимизни ўқитиш масалаларида жаҳон талаблари даражасига эришиш имконини беради.

Мактабларда яна кўпгина янгиликлар рўй беради. Охир-оқибатда мактаб ёш авлодга ўз истеъдодини рўёбга чиқаришда, касбни тўғри танлашда ёрдам берадиган бўлиши керак. Бу йўналишда ҳозирдаёқ дастлабки қадамлар қўйилди.

— Ўқув йилининг бошланиши ва анъанавий билимлар куни мустақиллигимиз байрамига тўғри келади. Ўқувчиларга қандай тилакларингиз бор?

— Тинчлик, яхши ўқиш, бахт-саодат ва фаровон турмуш тилайман!

ВАТАНГА САДОҚАТ ҚАСАМЁДИ

(Боши 1-бетда).

қўйилди. Маълумки, Ислом Каримов ушбу бўҳтонга «бундай тутуруқсиз гапларни тутуруқсиз одамларгина тарқата олади» деб лўнда жавоб берди. Бунга қўшимча қилиб шуни айтиш лозимки, бизнинг Қуролли Кучларимизда бундай самолётлар йўқ!

Бу ўринда яна бир муҳим далилни келтириш лозим бўлади. Ўзбекистонда собиқ иттифоқ республикалари орасида биринчилардан бўлиб мудофаа, умумий ҳарбий бурч, муқобил хизмат тўғрисида қонунлар қабул қилинди. Бу билан ҳарбий доктринага ҳуқуқий асос солинди. Бу доктрина ҳозирги мудофаа сиёсати билан мустаҳкамланмоқда. Бундай сиёсат ҳар қандай ҳудудий даъволарни ва республикани ҳарбий можароларга тортиш майлларини конституцион жиҳатдан таъқиқлайди.

Яна бир муҳим мисол. Ҳарбий хизматчилар мажбур қилиниб, республикага садоқат тўғрисида қасамёд қилдирилган ўша Украинадан фарқли ўлароқ, Ўзбекистонда бошқа йўлдан, таъбир жоиз бўлса, маданиятли йўлдан борилди. Ўз вақтида ватанга садоқат билдириб, қасамёд қилганлар ҳар бир жангчи учун муқаддас бўлган қасамни яна такрор тилга олишлари шарт эмас. Ўзбекистон Қуролли Кучлари сафларига биринчи марта кираётганларгина қасамёд қиладилар.

Мустақил Ўзбекистоннинг чегаралари муқаддасдир. Миллионлаб ўзбекистонликлар ўзларини хотиржам ҳис этишлари, заминимизда ҳамиша тинчлик ва тотувлик тантана қилиши учун қудратли, жанговар қобилиятга эга бўлган армия зарур. Бизда шундай армия бор. Руслар, украинлар, қозоқлар, қирғизлар, татарлар, корейслар бошқа миллатларнинг вакиллари ўзбеклар билан ёнма-ён туриб кечаю-кундуз матонатли хизматни ўтамоқдалар. Уларнинг битта — Ўзбекистон деган ватани бор.

Л. ЛЕВИН,
ЎзА мухбири.

БУ КЎҲНА ДУНЁ

ВОҚЕАЛАР·ХАБАРЛАР·ҲОДИСАЛАР

«ТИБЕТ ХИТОЙ ТАРКИБИГА КИРМАЙДИ»

«Мен бутун масъулиятни ҳис этган ҳолда айтаманки, Тибет Хитойнинг бир бўлаги эмас». Будда динига сиғинувчиларнинг маънавий раҳнамоси Далай-Лама Тибет муаммоларига бағишланган семинарда ана шуни таъкидлади.

1959 йилдан буён қувғинди бўлиб Ҳиндистонда яшаётган Далай—Лама Тибетнинг тинчлик минтақасига айланишини ёқлаб, бу ғоянинг амалга ошиши учун жаҳон жамоатчилигини ХХР раҳбариятига таъсир этишга чақирди. Унинг фикрича, Хитой айни пайтда Тибетнинг табиий бойликларини аямай исроф этмоқда. У ерда «Маданий қирғин ва аҳоли агрессияси» сиёсатини амалга оширмоқда.

«СИЁСАТЧИ БОЙ БЎЛОЛМАЙДИ»

Бундан ярим йил муқаддам Шимолий Корея Президенти Ким Ен Сам жамоатчиликка ўз моддий аҳволи ҳақидаги маълумотларни ошкор этар экан, «Кимки бойишни хоҳласа, сиёсатдан узоқроқ юргани маъқул» деган эди. Яқинда у жамоатчиликка ўз моддий аҳволи ҳақидаги янги маълумотларни ошкор этди. Дарҳақиқат, ўтган олти ой ичида бойиш у ёқда турсин, Ким Ен Самнинг фаровонлик даражаси анча пасайиб кетганлиги ойдинлашди.

«МИНСК ГУРУҲИ» АЪЗОЛАРИНИНГ МУРОЖААТИ

Оврупода хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгашнинг Тоғли Қорабоғ бўйича «Минск гуруҳи» иштирокчиларидан тўққиз давлат — Беларус, Германия, Италия, Россия, АҚШ, Туркия, Франция, Чехия ва Швеция «Мартуни, Физулий, Гадрут минтақасида ҳарбий ҳаракатлар кенгайганлигидан ғоят ташвишда» эканини билдирди. Қорабоғ можаросида иштирок этаётган томонлар вакиллари билан Римда ўтаётган маслаҳатлашувлар чоғида қабул қилинган мурожаатномада шу ҳақда маълум қилинади.

Мурожаатномада, шунингдек, дарҳол уруш ҳаракатларини тўхтатиш ва бевосита мулоқотлар йўли билан яқин ўн кун давомида амал қилган ўт очишни тўхтатишни тиклаш, аҳоли яшайдиган ҳамда бошқа ҳудудларни босиб олишга чек қўйиш, ўққа тутиш ва бомбардимон қилишлардан тийилиш» талаб қилинган.

(ЎзА).

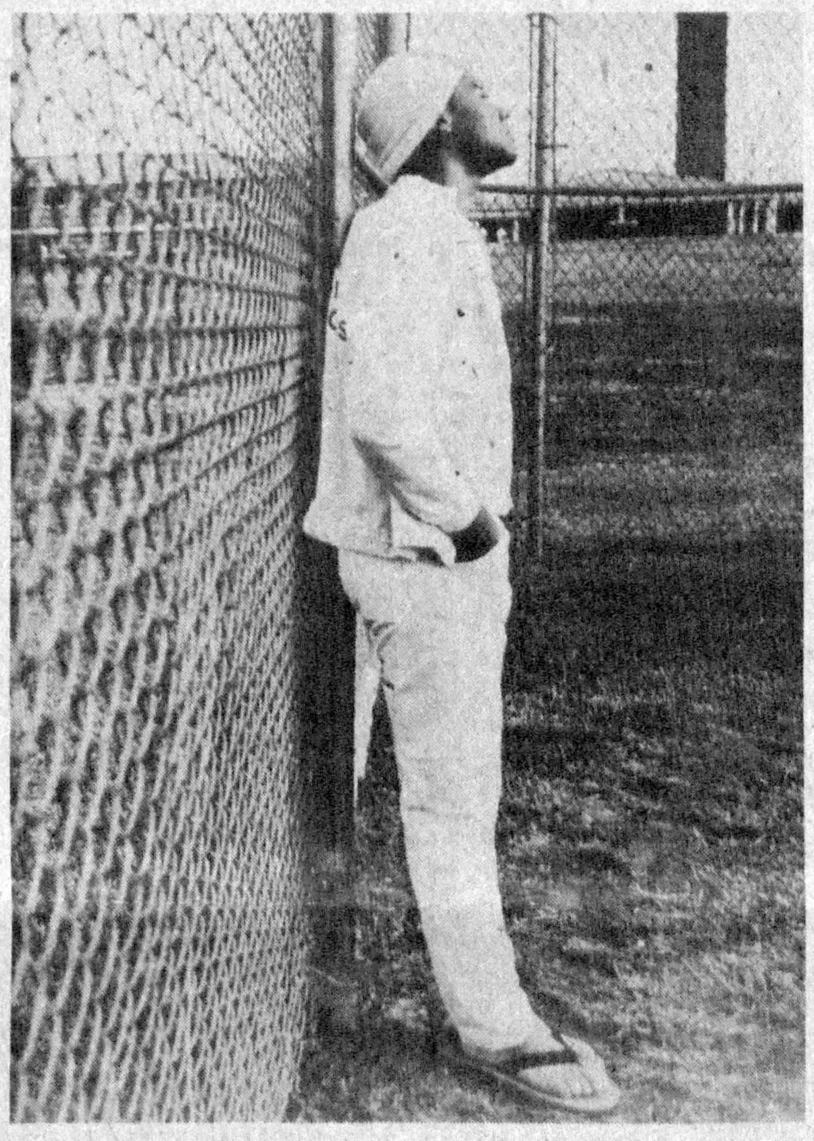

Амриқо Қўшма Штатларининг аксарият қамоқхоналарида бўлгани сингари Лаймстоун қамоқхонасида ҳам СПИД касаллигига чалинган беморлар учун махсус бўлинмалар мавжуд. Бундай бўлинмалар касалликка чалинганини билиб қолган одамлар вабодан баргдек титраган дастлабки пайтларда пайдо бўлган эди. Бу табиий ҳолат. Чунки бундай бахтсизларни, нафақат жамиятдан, қолаверса соғлом маҳбуслардан ҳам муҳофаза қилиш керак. Бундан ташқари бу қамоқхонадаги маҳбуслар оғир жиноят қилганлар гуруҳига мансубдир. Бироқ, айни чоғда СПИДга муносабат билан ўзгара бошлади. Амриқоликлар орасида ўтказилган сўраб-билиш натижаларига кўра, аҳолининг СПИД дардига чалинганларни жамиятдан ажратиш муаммосига ёндашув аниқланмай қолган. Сўнгги йилларда эса кўпчилик одамлар бундай муҳофазакорликка қарши чиқмоқда.

Расмий маълумотларга қараганда 1993 йилгача Амриқо Қўшма Штатлари қамоқхоналарида СПИДга чалинган 1103 маҳбус вафот этган.

ИТАР — ТАСС сурати.

АСЛИДА МЕН бу мақолани ёзмоқчи эмас эдим. Аммо, яқинда Ёзувчилар уюшмасида Таржима марказининг ҳисоботига бағишланган бир йиғин бўлиб ўтди. Шунда киши қалбини жунбушга келтирувчи бир ҳодиса рўй берди-ю, қўлимга қалам олишга қарор қилдим...

Хўш, нима бўлди, дейсизми?

Мажлисда Ўзбекистон халқ ёзувчиси Муҳаммад Али Таржима марказининг фаолияти ҳақида қисқача ҳисобот берди. Марказ ташкил этилган 1989 йилдан буён қилинган ишлар, хусусан, Алишер Навойининг ғазаллари Францияда нашр этилгани, чет элларда ўзбек адибларининг чоп қилинган ва нашр этилаётган асарлари ҳақида гапирди. Ҳамма ерда бўлаётгани каби Таржима марказида ҳам штатлар кескин равишда қисқариб кетганини, ҳозирда 17 кишидан фақат икки киши қолганини айтиб, сўзини шундай якунлади:

— Агар Таржима маркази керак бўлса, биз уни сақлаб қолайлик. Лекин ҳозир бизнинг аҳволимиз мушкул. Пулимиз йўқ. Нашрга тайёрлаб қўйган асарларимизни чиқаролмаяпмиз. Қоғоз танқчил.... Хуллас, ёрдамга муҳтожмиз...

Шундан сўнг мунозара бошланди. Биринчи бўлиб сўзни Ўзбекистон халқ ёзувчиси Ҳамид Ғулом олди.

— Мен сизнинг ҳисоботингизни диққат билан тингладим, — деб сўз бошлади ҳурматли адибимиз. — Ҳақиқатан ҳам аҳвол чатоқ экан. Лекин шуни айтиш керакки, Таржима маркази кўп хайрли ишларни амалға оширган. Назаримда, марказни сақлаб қолиш керак. Иложи бўлса, яна бир-иккита одам олинглар. Ҳомийларга мурожаат қилиш керак. Назаримда, улар бундай хайрли ишга йўқ дейишмайди... Мен сўзимнинг якунида бир нарсани эслатиб қўймоқчи эдим. Бундан бир неча йил муқаддам Хитой Халқ Республикасида менинг «Мангулик» романим 350 минг нусхада чоп этилганди. Ҳисоботингизга шуни қўшиб қўйсангиз, ёмон бўлмасди...

Муҳаммад Али «хўп, хўп» деб қўйди. Мажлисни олиб борувчи Жамол Камол, яна ким сўзламоқчи, деди.

Ўртага таниқли адабиётшунос олим Аҳмад Алиев отилиб чиқса бўладими? Мен бу кишини кўпдан бери танийман ва жуда ҳурмат қиламан. Аммо шундай муҳтарам инсоннинг қўққисдан, ғазабнок оҳангда гапиришини кутмаган эдим. Фақат мен эмас, ўтирганларнинг барчаси ҳангуманг бўлиб қолишди.

Аҳмад Алиев шундай деди:

— Ўзбек адабиётига баҳони чет эл ўқувчилари эмас, аввало биз берамиз. Хитойда 350 минг нусхада босилган «Мангулик» романингиз эса... Ёзилган нарса эса ўзбек халқига бўҳтон... Шунча замонлар ўтди. Ҳамма мукофотларни олдингиз... Энди, яна тиқаяпсизми ўртага ўша асарингизни?.. Ўртоқлар, қачонгача бунақа иш давом этади...

Жамол Камолнинг маҳоратига балли. Мажлисни жанжалга айлантириб юборишдан сақлади. Аҳмад Алиевни ҳам, Ҳамид Ғуломни ҳам вазминлик билан тўхтатиб, мавзудан четга чиқиб кетишга йўл қўймади. Мажлис тугади. Одамлар ғув этиб, бир пасда тарқаб кетишди. Аммо ўша куни мен иш столимга қайта ўтиролмадим. «Халқ ишонган, беҳад ҳурмат қиладиган ёзувчиларимизга нима бўлган ўзи?» деган савол миямни чулғаб олганди...

Уч йилдан бери ёзувчилар билан бирга ҳамнафас бўлиб, ишлаб келаман. Аввал Пушкин кўчасидаги уч қаватли кўркам бинода, сўнг Туроб Тўла кўчасидаги олти қаватли муҳташам бинода ишлашдик. Кейин метронинг «Мустақиллик майдони» бекатига яқин бўлган, Жавоҳарлаъл Неру кўчасидаги кўркам боғчали ҳовлиси мавжуд бир қаватли кўҳна бино (у инқилобдан илгари қурилган) Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасига мулк қилиб берилди. Бунинг учун катта раҳмат.

Тўғри, мен аввалида СССР халқ депутати Одил Ёқубовга ёрдамчи бўлиб ишладим. Бироқ, ишим барибир ёзувчилар билан боғлиқ эди. СССР парчаланиб кетгандан кейин, мен ўзимнинг севимли корхонам — «Меҳнат» касаначилик фабрикасига қайтиб кетай деб турганимда, уюшмада хат, шикоят ва аризалар бўлимини очиб, мени олиб қолишди. Орадан бироз вақт ўтгач, ушбу лавозим қисқарди. Лекин мени Осиё ва Африка мамлакатлари Қўмитасига масъул котиб қилиб ўтказишди. Бундай қарасам, ушбу Қўмита ўз номига муносиб эмас. Ўзимча ўйладим: «Биз мустақил давлат бўлдик. Нега энди фақат Осиё ва Африка мамлакатлари билан алоқа қилишимиз керак? Бошқа давлатлар-чи?». Фикримни раҳбариятга етказдим. Тўғри дейишди. Шундай қилиб, Қўмита Ташқи Алоқалар Қўмитасига айлантирилди. Туз-насиба экан, ишлаб турибмиз. Аммо Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида ва унинг атрофида бўлаётган воқеалар сўнгги пайтларда менга ҳеч тинчлик бермай қўйди. Кечалари бирдан уйғониб кетаман: «Нималар бўлаяпти ўзи?» Мана шулар ҳақида очиқ-ойдин фикр юритмасам ҳечам бўлмайди. Кейин эса виждоним қийналади. Ҳақиқатни ҳамма билиши керак.

Боя айтганимдек, 1990 йилнинг ёз ойида иш бошлаган пайтимда ҳали СССР деган улкан давлат мавжуд эди. Бу пайтда Ёзувчилар уюшмаси метиндек бақувват бир ташкилот эди. Ҳеч иккиланмасдан айта оламанки, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг ичкарида ҳам (яъни республикада), ташқарида ҳам (иттифоқ ва ташқи дунёни назарда тутяпман) ниҳоятда обрўси баланд эди. Аммо, гапнинг индаллосини айтиш керакки, сўнгги пайтларда, хусусан Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси иккига бўлиниб кетгандан кейин, обрўга путур етмоқда. Бу эса ниҳоятда ташвишланарли ҳолдир. Қўлимга қалам олишимга сабабчи бўлган омиллардан яна бири шу бўлса керак...

МЕН ўз ҳикоямни бошлашдан аввал барча мўмин-мусулмонлар учун дастурул амал бўлган ва ҳаётни усиз тасаввур қилиш қийин бўлган Қуръони Каримдан бир-иккита ояти калималарни келтириб ўтишни лозим деб биламан.

Шуаро сурасининг 215—217 ояти калималарида шундай дейилган: «Ва аҳфид жанаҳака лимани аттабаъака мин-ал-мўминина» (Ўзингизга эргашган мўмин бўлган кишилар учун қанотингизни паст тутинг, яъни уларга хушхулқ билан камтарона муомалада бўлинг»).

«Фаин аъсавка фақул инни бариун мимма таъмалуна» (Бас, агар улар итоатсизлик қилсалар, у ҳолда айтинг: «Албатта мен сизларнинг амалингиздан покдирман»).

«Ва таваккал ала-л-азизир-раҳийми» («Ғолиб ва меҳрибон Оллоҳга таваккул қилинг!»).

Ушбу суранинг охирроғида, яъни 224 ояти калимада шундай дейилади: «Ваш-шуараъу яттабиъуҳум-ул ғауна» («Шоирларга йўлдан озганлар эргашур»).

Ривоят қиладиларким, ушбу ояти калима нозил бўлганда пайғамбар алайҳиссалом ҳазратларига ўзи соҳобалардан бўлган бир шоир келиб, «Шундай оятдан кейин бизларнинг ҳолимиз не кечади?», деганларида Муҳаммад Пайғамбар шундай жавоб берган эканлар:

«Мўмин киши ҳам тиғи билан, ҳам тили, яъни қалами билан Оллоҳ йўлида жиҳод қилур. Яратган Эгамнинг номига қасамки, сизлар отадиган ўқнинг тиғи ўткирроқдир».

Кўриниб турибдики, қалам аҳлига қадим-қадимдан ҳурмат ниҳоятда баланд бўлган...

Энди, мен ҳикоямни бошласам...

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида мен илк бор тўқнашган ва каминанинг ёмон жаҳлини чиқарган кимсалардан бири Ёдгор Обид бўлди. У киши шеърият бўлимида ишлар эди. Ўртамиздаги муносабатнинг бузилишига эса Президентимизнинг минбарда қасам ичиб турган пайтлари акс этган, газетадан қирқиб, мўъжазгина ойнакли рамкага жойлаб, хонамга осиб қўйган расм сабаб бўлди.

— Расмни олиб ташланг! — деди у бир кун хонамга кирганида дабдурустдан менга буйруқ оҳангида.

— Бунинг сабаби бор, — дедим мен. — Шунинг учун осиб қўйдим.

— Бу ер Ёзувчилар уюшмаси...

У одам кўп нохуш гаплар айтди. Дилимни хира қилди.

...Орадан ўн беш кун ҳам ўтмади. Расм таг-туги билан, яъни михларигача суғириб кетилди. Дарров фаррошлардан суриштирдим. «Биз олганимиз йўқ» дейишди. «Ҳай, майли, — дедим. — Арқонни узунроқ ташлаб қўябералик-чи, қаергача боракин?».

У пайтларда денг, Ёзувчилар уюшмасининг биноси бамисоли арининг уяси эди. «Бирлик» ҳам шу ерда, «Эрк» ҳам шу ерда, бошқа турли-туман қўмиталар ҳам, хуллас, ғув-ғув одам.

Менинг хонамда бир эмас, учта телефон бор бўлгани учун қарийб ҳар куни одамлар телефон қилишга кириб туришар эди.

1

Бир куни «Бирлик»нинг раҳбарларидан бири Абдураҳим Пўлатов кириб қолди.

— Гоҳи-гоҳида, телефонингиздан фойдаланиб турсак... Иннанкейин яна битта илтимосимиз бор. Бир хил пайтида сиз иш билан у ёқ—бу ёққа кетаркансиз.

— Бўлиб туради, — дедим.

— Хонангиз бўш қолган пайтда, ундан фойдаланишга рухсат берсангиз?

Ўйланиб қолганимни кўриб, юзига жиддий тус берди:

— Мен сизга кафолат бераман, бирор нарсангизга қўл теккизмаймиз. Соат олти бўлди, хонангизни ёпамиз.

— Ҳеч қанақа хиёнат содир бўлмайди?

— Мана, иккала қўлим кўксимда, ишонинг!

«Бўпти» дедим. Орадан бир ой ўтдими, бир ярим ой ўтдими, аниқ эсимда йўқ, бир кун эрталаб хонани очсам, таниб бўлмайди: столнинг устида тоғоралар, лаганлар, тақсимчаларда газакларнинг қолдиқлари, бурчакда бўшаган шишалар... Хона сасиб кетган.

Шундоққина қарши эшикдаги хонада Ёдгор Обид ўтирарди. Ғўнғир-ғўнғир келаётган хонанинг эшигини жаҳл билан очдим. Ўтирган бирликчиларга «яхшимисизлар» дедим-да, тўғри Ёдгор Обидга юзландим:

— Бу қанақаси?! — дедим. — Ишратхонага айлантириб қўйибсизку!

— Вой! — деди у бирдан. — Эсдан чиқиб кетибди-ку! Ҳозир...—Дарҳол ўртоқларига ишора қилди. «Тез бўлларинг!».. Ҳамма ўрнидан турди. Ярим соатга қолмасдан хонани тозалашди. Шунда Ёдгор Обидни огоҳлантирдим.

— Берган ваъдангалар шумиди?!.. Бундан буён менинг хонамга қадам босманглар, тамом!

Орқамдан одамлар «Бу ким, ким?» деганча қолдилар. Ваҳоланки, хонамдаги эшикнинг пештоқига кимлигим ёзиб қўйилган эди.

Шахсий фикр
ЁЗУВЧИ НОМИ МУҚАДДАС

Шу денг бирдан устма-уст телефон қилишлар бошланди. Ҳаммаси таҳдид қиларди. «Мўйловингни битталаб юлиб оламиз!», «Ундай қиламиз, бундай қиламиз». Ҳадеб телефон қилаберса ҳам одамнинг жиғига тегаркан. Охири бардошим тугади. «Онайни...» деган сўзни айтишга мажбур бўлдим.

— Эркак бўлсанг олдимга келгин! Гап тамом!..

Тоза керакли жойига «тепган» эканман шекилли, бироздан кейин бир одам эшикдан кириб келди:

— Кечирасиз, битта телефон қилиб олсак, майлими?

— Марҳамат, — деб телефон аппаратини столнинг устига қўйиб бердим. Қаергадир қўнғироқ қилди. Кейин раҳмат маъносида бошини лиқиллатиб чиқиб кетди.

Орадан қанча вақт ўтди, билолмадим, чунки ёзиб ўтирган эдим. Яна эшик очилиб, бир йигит кирди.

— Битта қўнғироқ қилсам деган-дим...

— Марҳамат, — деб ҳали жойига олиб қўймаганим телефон аппаратига ишора қилдим.

Нотаниш йигит ўтирди. Кейин:

— Мен Москвага қўнғироқ қилмоқчи эдим, — деди.

— Бемалол, — деб ўз ишим билан машғул бўлиб ўтиравердим. У кимлар биландир ўрисча гаплашди. Сўнг яна қаергадир телефон қилди. Иши битди чоғи, мени гапга тутиб, ўзини таништирди.

— Мен Абдуманноп Пўлатов бўламан, — деди. Қараб турганимни кўриб тушунтириш берди. — Абдураҳим Пўлатовнинг укаси...

— Э-э, — дедим кулиб, — бундай демайсизми?..—Хуллас, анча вақтгача гаплашиб ўтирдик. Маълум бўлишича, Ёдгор Обид мен ҳақимда бошқача ахборот берган экан...

Олдиндан шуни айтиб қўйишим керакки, мен «Бирлик» халқ ҳаракатининг раҳбарияти билан ади-бади айтишган эмасман. Бошқа партиялар каби уларга ҳам хайрихоҳ бўлганман. Бироқ сўнгги пайтларда мунофиқ кишиларнинг таъсири остида уларнинг ғояси бутунлай ўзгариб кетди. Шунинг учун мен ҳозир улардан йироқман.

Ўшанда Абдуманноп менга кўп нарсаларни гапириб берди. Бир қатор таниқли ижодкорлар «Бирлик»нинг фаоллари эканлигини маълум қилди. Шуларнинг айримларини санаб берди: Гулчеҳра Нуруллаева, Ботир Норбоев, Муҳаммад Солиҳ...

— Шошманг, — дедим. — Муҳаммад Солиҳ ахир «Эрк» партиясининг раҳбари эмасми?!

— «Бирлик»ни иккига бўлиб кетганлардан бири шу-да!..

Гапнинг қисқаси Ёзувчилар уюшмасида ишлаб юраркanman, кўп нарсаларга шоҳид бўлдим...

Энди, фикр чалғиб кетмаслик учун, нима сабабдан мен Президентимизнинг газетадан қирқиб олинган расмларини хонамга осиб қўйганим ҳақида айтиб берсам...

Ёзувчилар уюшмаси номига ўша кезлари жуда кўплаб хат келарди. Хатларнинг аксарияти шикоятдан иборат эди. Мен шу шикоятларнинг пичоққа илинадиганларини жамлаб депутатимиз Одил Ёқубовнинг олдиларига олиб чиқишим керак эди. Бунинг учун кўп вақт керак бўларди. Сабаби хатларнинг ҳаммасини бирма-бир ўқиб чиқардим.

...Бир кун янги келган мактубларни саралаб турганимда, хонамга котиба қиз қўлида қандайдир қоғоз билан кириб келди.

— Мана шуни тўлдириб бераркансиз! — деб қоғозни узатди.

— Бу нима?

— Биламанми, Соли акам бердилар.

— Соли акангиз ким?

— Вой, анувларни, Муҳаммад Солиҳ-да!

— Шунақами? — деб қоғозга кўз югуртирдим. Депутатларга хос бир нарса экан. Қоғозни котиба қизга қайтардим.

— Бу нарсанинг менга ҳеч қандай дахли йўқ. Олиб чиқиб беринг Соли акангизга...

2

Қиз елка қисиб, кетди. Эртасига келсам, қоғоз столимнинг устида турибди. Дарров учинчи қаватга кўтарилиб Муҳаммад Солиҳнинг котибасига қоғозни қайтардим.

— Мен Одил Ёқубовнинг ёрдамчисиман. Соли акангизга шундай деб айтинг...

Ё, алҳазар!.. Учинчи куни келсам, ҳалиги қоғоз яна столимнинг устида турибди. «Энди, буни тузлаб ташламасам бўлмайди!» деб Муҳаммад Солиҳнинг олдига ўзим кирдим.

— Мен сизнинг ёрдамчингиз эмасман, — дедим. — Бу бир. Иккинчидан, сизнинг қайси округдан сайланганингизни ҳам билмайман. Учинчидан, сайловчиларга нима деб ваъда берганингизни ҳам билмайман. Тўртинчидан, шахсингизни ҳам билмайман. Ва охиргиси, бу нарса депутатнинг ўз қўли билан тўлдирилади...

— Одил Ёқубовнинг ишини қилиб юрибсиз-ку?!

— Бунинг учун менга давлат маош тўлайди, Иннайкейин, у кишини мен беш қўлимдай биламан.

— Нима шуни тўлатиб берсангиз, осмон узилиб ерга тушадими?

— Қайси савия билан бу ерда ўтирибсиз, билмайман... Наҳотки, тушунмаган бўлсангиз, бу қоғозни ўз қўлингиз билан тўлдиришингиз керак... Бундан кейин, мени бўлмағур нарсалар билан безовта қилманг. Гап тамом, — деб хонадан чиқиб кетдим.

Шу-шу Муҳаммад Солиҳдан ҳафсалам пир бўлди... Тағин одамларнинг гапига ўласанми? «Ниҳоятда талантли, ниҳоятда истеъдодли»... эмиш.

Хуллас, Ёзувчилар уюшмасида ишлайдиган айрим одамларга нисбатан менда шубҳа туғилди. Ҳар бир кимсага энди сергаклик билан қарайдиган бўлдим. Одил Ёқубовдан кейин келадиган шахс ахир Муҳаммад Солиҳ эди. Уни кўрдик кимлигини.

Ёзувчилар уюшмасида тагида машинаси ва котибаси бор бўлган яна бир-иккита раҳбарлар бор эди: ташкилий масалалар бўйича котиб Мамадали Маҳмудов, ижодий котиб Тоҳир Малик. Буларни ҳам зимдан кузатдим. Қуруқ гап бўлса — аравани олиб қочишади. Лекин ишга келганда барибир балогардон — Одил Ёқубов эди. Кузатишлардан шундай хулосага келдимки, буларнинг учови ҳам Одил аканинг столига кўз тикканлардан. Ҳаммаси амалпараст. Униси ҳам мисир-мисир гап тарқатади, буниси ҳам. «Одил Ёқубов қартайиб қолди... Раҳбарларни ёшартириш керак» ва ҳоказо гаплар.

Кунлардан бир куни мен Одил акага эшитган гапларимни етказдим. У одам чуқур «уф» тортиб, кейин:

— Хабарим бор, — деди. Кўзлари бирдан ғамгин тортди. Бироз ўйланди. Сўнг гапирди: — Биласизми, буларнинг ҳаммасини ўзим ишга олиб келганман... Қачон булар мунофиқлик йўлига ўтган, билмайман. Шу нарса мени қийнайди... Лекин сизга раҳмат, яхши кузатибсиз... Ҳозирча ишлайберайликчи, инсофга келиб қолишар...

Аммо уларга инсоф бермади. Қайтага мисир-мисир гаплар зўрайди. «Одил Ёқубовни олиб ташлаш керак» «Уюшмани расво қиляпти... Ўз мавқеидан фойдаланаяпти...» Бироқ бу гаплар асоссиз эди. Бир мисол: Одил Ёқубов уюшмага раис бўлиб турган вақтда, бирорта ҳам китобини чиқарган эмас. Мен ундан аввалги раисларнинг фаолиятини ўргандим. Масалан, Сарвар Азимов уюшмага раис бўлиб турган вақтда қўша-қўша китобларини нашр эттирган. «Қонли сароб» пьесасини қайтадан саҳнага қўйган... Одил Ёқубов бу соҳада пирупок эди. Қайтага нуқул ёшларга йўл берган. У кишининг хатоси менинг назаримда шунда эдики, қўл остидаги одамларга мутлақо ишонган. Мана шу ишончдан мунофиқлар жуда усталик билан фойдаланишди. Шу даражага бориб етишганки, ҳатто Одил аканинг имзосини ҳам ўзлари қўйиб юборганлар. Бир мисолни келтириб ўтаман.

Бир куни Жиззах вилоят ижроқўмидан хат келди. Бошқа қайд этилган хатлар қатори ушбу хатни ҳам Одил Ёқубовнинг олдиларига олиб кирдим.

— Бу хат нима экан? — дедилар.

— Жиззахдаги ўртоқлар Мамадали Маҳмудовга ер ажратиш ҳақидаги илтимосингизга ижобий тарзда жавоб йўллашибди.

Бирдан у киши ҳайрон бўлди.

— Мен бунақа хат ёзганимни эслолмайман... Қачон юборилган экан?

— Икки ойча бурун...

— Ажабо?.. Ахир юбориладиган хатни сиз қайд этишингиз керак эмасми?

— Сизга тааллуқли бўлган барча хатлар мендан ўтиши керак... Аммо бу хат менда қайд этилмаган...

— Қизиқ... Бўлмаса, буни текшириб кўринг-чи...

Текшириш мен учун икки минутлик иш... Маълум бўлдики, ушбу хат қалбаки... Кимдир Одил Ёқубовнинг ўрнига қўл қўйиб юборган. Ҳаммаси аён бўлгандан кейин Одил ака чуқур хўрсинди.

Мен асли толашунос муҳандисман. Корхонада ишлаб катта бўлганман. Корхонада бунақа бемазагарчиликка ҳеч қачон йўл қўйилмайди... Ёзувчилар уюшмасида эса интизом паст эди. Кадрлар жой-жойига қўйилган эмас эди. Шундай воқеанинг гувоҳи бўлдим. Ёзувчилар уюшмасига аъзо бўлмаган одам адабий маслаҳатчи бўлиб ишлар экан. Мантиққа ҳеч тўғри келадиган ишми? Уюшмага аъзо бўлмасанг, ҳали бирорта китобинг чиқмаган бўлса, сен қандай қилиб адабий маслаҳатчи бўлиб ишлайсан? Мен бу ҳақда ўша пайтда уюшмада масъул котиб бўлиб ишлаган кишига гапирган эдим, «У одам жуда талантли!» — деди. Шу билан гап тамом бўлди. Ўзимча шундай хулосага келдим: одам «талантли» бўлса, демак ҳамма нарсани қилиш мумкин экан-да!.. Аммо, бу — умумқоидага мутлақо зид нарса-ку!..

Тўғри, талантни, яъни истеъдодни авайлаш керак. Талант ҳаммага ҳам насиб қилавермайди. Аммо ҳамма учун бир бўлган умумқоида бор, яъни тартиб-интизом. Мен мана шу тартиб-интизомни демократия дегим келади. Бироқ, афсуски, демократия тушунчасини Ёзувчилар уюшмасида бошқача талқин қилишарди... Демократия деб, оғизларига нима келса шуни гапиришарди. Андиша деган нарса йўқ, бошқа деган нарса йўқ...

...Бир кун учинчи қаватдаги мажлислар хонасидан ғала-ғовур эшитилиб қолди. Менинг хонам иккинчи қаватда эди. Соат чамаси бешлар атрофида эди. «Нима бўляпти? Бир қараб келай» деб мажлислар хонасига кўтарилдим. Эшик очиқ бўлгани учун ғала-ғовур эшитилаётган экан. Одам айтарлик унчалик кўп эмас. Бироқ шовқин-сурон авжида. Бири иккинчисига гап бермайди.

Биттасидан аста сўрадим:

— Нима бўляпти ўзи?

— Ёзувчиларнинг партияга бўлган муносабати муҳокама қилинаяпти. Келинг, сиз ҳам қўшилишинг. — У мени танирқан чоғи астойдил даъват қила бошлади. — Сиз ҳам ахир «Туркистон» газетасида таклиф билан чиққансиз-ку?! «Ленин ҳайкали Қизил Майдондан олиб ташлансин!» деб...

— Йўқ, мен қатнашолмайман. Ишим бор, бир пас туриб кетаман, — дедим-да, ўзимни четга олдим...

...Афсус-надоматлар бўлсинким, ўзини Тоғли Қорабоғ ҳаракатининг лидери деб эълон қилган, аммо қилган жиноятлари учун Ўзбекистондан қочиб кетган мунофиқ шоир Ёдгор Обидлар, «Бирлик»нинг раҳбарлари, ака-ука Абдураҳим ва Абдуманноп Пўлатовларга ўхшаш зиёлилар, «Эрк» партиясининг обрўсини бир пул қилган, «Мен Ўзбекистонга Президент бўламан!» деб ҳамма ёққа жар солган, депутатликдан кетган, ҳанузгача отдан тушса ҳам эгардан тушмайдиган Муҳаммад Солиҳга ўхшаган кимсалар Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида ҳали топилади...

Ҳа, ёзувчи номи муқаддас. Уни эъзозлаш керак.

Энди яратган Эгамга илтижо қилиб, дуога қўл очайлик:

— Парвардигоро, ўзинг бизни истиқлолга эриштирдинг, илойим, танлаган йўлимиздан энди адаштирма! Юртимизга тинчликни атс этгин!

Мирвали АЪЗАМ,
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси Ташқи алоқалар қўмитасининг масъул котиби.

3

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

ШИША-Ю ОЙНА БАРИ ЕНАДИ

● ШИШАНИНГ ёнганини ҳеч кўрганмисиз? Йўқ, деб жавоб беришингиз тайин, ҳатто эшитмагансиз ҳам. Фақат эритиб ундан у-бу нарса тайёрланишини кўрганмиз ёки эшитганмиз холос. Лекин Ҳиндистоннинг Райпур шаҳрида яшовчи Жамрал Баба Нкартаман шишаларни бемалол ёндиролади.

Гап шундаки, у рангсиз суюқлик яратган бўлиб, уни шиша ё ойна устига сепиб, гугурт чақилса бас, куйиб кулга айланади.

Жамрал Баба яқинда ўша суюқлигини кўпсонли томошабинлар ва телевидение гувоҳлигида синовдан ўтказди. Синов муваффақиятли бўлди, деб хабар беради Ҳиндистоннинг «Таймс оф Индиа» газетаси. «Аммо бу суюқликнинг ҳали камчилиги бор, уни меъёрига етказиб тайёрлаш керак», дейди Жамрал.

СЮЗАННАНИНГ ТУРЛАНУВЧИ СОЧИ

● КАНАДАНИНГ ғарбидаги Нъюфаундленд музофотида яшовчи Кестнерлар оиласида 1980 йили қиз туғилган эди. Унинг исмини Сюзанна деб қўйишди. Чақалоқлигида унинг сочи оқ-маллаunion эди. Аммо 4 ёшга боргач, сочининг ранги аста ўзгарди — Сюзанна 6 ёшга тўлганда унинг сочи бутунлай қорайиб бўлган эди. Лекин ярим йил ўтмай сочларига оқ оралаб қолди ва 8 ёшлигидаёқ сочи тўла оқариб кетди. Бу даврда Сюзаннанинг эси кириб қолгани учун анча ташвишланади. Бироқ ташвиши беҳуда экан. Яна бир йил ўтмаёқ сочининг ранги ўзгара бошлади ва энди бошини тиниқ жигарранг соч қоплай бошлади, деб ёзишибди «Канадиан трибюн» газетасида.

АВСТРАЛИЯНИНГ ЭРКАК ГЎЗАЛИ

● БУ ДУНЁДА нималар содир бўлмайди, дейсиз. Шунинг учун ҳам уни бир сўз билан ҳайрат дунёси деб аташ мумкин. Негаки, кўз кўриб, қулоқ эшитмаган воқеалар юз берадики ва сизни албатта ҳайратга солмай қўймайди. Мана масалан, австралиялик 24 ёшли йигит яқинда Брисбен шаҳрида қизлар ўртасида ўтказиладиган «Мисс Австралия» кўрик-танловида қатнашиш учун ариза берди.

Ҳозирги замонда аёл ва эркак тенг ҳуқуқли, демак улар мусобақасида биз ҳам қатнашиш ҳуқуқига эгамиз, демоқда йигит. Ким Австралия гўзали бўлишини, яъни йигитми ё қизлар, буни вақт кўрсатади.

МАРДЛАР ҚЎРИҚЛАЙДИ ВАТАННИ

Собиқ Иттифоқ сўнгги нафасларини олаётган йиллар ота-оналар болаларини қай йўл билан армиядан олиб қолиш ҳақида бош қотирадиган бўлиб қолишганди. Бунинг сабаблари ҳаммамизга маълум. Армия ич-ичидан бузилиб бўлган, темир интизом ўрнини бош-бошдоқликлар эгаллаган эди.

Энди давр ўзгарди. Замон ўзгарди.

Мустақил мамлакатнинг энг биринчи галдаги вазифаси эса, табиийки, ўз-ўзини ҳимоя қилишдан бошланади. Техника асрида Ватанни фақатгина жасурлик, ботирлик билан ҳимоя қилиб бўлмайди. Йигитларимизнинг юқоридаги хислатларига энди билимдонлик мужассамлашмоғи керак. Чунки, замонавий техника, компьютерларда ишлашни билмаган аскар, ўзини мукаммал, мустақил юртимиз шаънини ҳимоя қила оладиган жангчи, деб ҳисоблай олмайди.

Миллий қўшинларимизнинг асоси ташкил этилди. Миллий гвардиямиз тузилди. Бу ишлар нисбатан жуда қисқа давр ичида амалга оширилди. Тўғри, ҳали ҳарбийларимиз ҳаётини тўлақонли йўлга қўя олдик, деб бўлмайди. Баъзи камчиликлар бўлса бордир. Вақт ҳамма дарднинг табиби дейишади. Ҳали ўзбек аскарлари ҳам ҳар томонлама малакали ва етук ҳарбийлар сифатида тан олинадиган кунлар келади.

Мустақил диёримиз келажак хавфсизлигини таъминлаш борасида Тошкент Умумқўшин командирлари олий ҳарбий билим юртида ҳам ибратли ишлар амалга оширилмоқда. Бу билим юрти 1918 йилнинг 12 июлида Туркистон Автоном Республикаси ҳарбий комиссарининг буйруғи билан ташкил этилганди. Шунга ҳам 75 йил бўлибди. Яқинда бу даргоҳ ўзининг 75 йиллик тўйини нишонлади.

Билим юрти ҳудудидаги барча-барчанинг кайфияти кўтаринки. Хизматчилару меҳмонлар, саф тортиб турган бўлғуси талабалару, таълим олаётган бўлғуси зобитлар юзидан нур ёғиларди.

Биз бўлинма командири, сержант Ҳусниддин Сатторовни суҳбатга тортдик:

— Диёримиз ўз давлат мустақиллигини қўлга киритиб, порлоқ келажак сари дадил одимлаётган бир пайтда, қай соҳада бўлмасин уни қўллаб-қувватламаган инсон — ўзбекистонлик эмас. Биз ҳарбий билим юрти талабалари ҳам Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларининг олий малакали зобити бўлиш йўлида тиним билмай ўқиб-ўрганмоқдамиз. Мана менинг ҳамкурсларим Акмал Отарбоев, Бахтиёр Ҳамидов, Умид Мамажонов каби ўнлаб дўстларим ҳам Ватанга керакли ҳарбий мутахассис бўлиш мақсадида аъло баҳоларга ўқишмоқда.

— Мен бу билим юртига ҳарбий лицейни тугатгандан кейин кирдим,— суҳбатга аралашади рота старшинаси, кичик сержант Тоҳир Хайруллаев.— Билим юртимизнинг ўқув дастури ўта мураккаб. У ҳар бир талабадан тинимсиз меҳнат, ўқув ва ижодий изланиш талаб қилади. Ватанни севган, унга хизмат қилишни ўзига шараф деб билган ҳар бир йигит учун бу қийинчиликлар ҳеч нарса эмас. Мен дўстларимдан, командирларимдан ва барча устозларимдан жуда хурсандман. Зеро, биз мана шу ерда Ватан нималигини англаяпмиз. Қанийди мактабларда ҳам Ватанни севишни худди биздагидек ўргатишса...

Ўша кеч билим юртида байрам узоқ чўзилди. Лекин бу ердаги байрам кўчадагидан ўзгача. Ҳар бир тадбир ўтказиладиган вақт қатъий белгилаб қўйилган. Ана шу вақтдан бирор дақиқа бўлсин четга чиқилгани йўқ. Армия шуниси билан ҳам армияда-да.

И. ҲАМРОЕВ.

Газета саҳифаланаётганда:

ТОЖИКИСТОНДАН ЎЗА МУХБИРИ ОРҚАЛИ ШУ ХАБАРЛАРНИ ОЛДИК

Ленинобод вилоятида шу йилнинг январь ойида «Қайроққум — Ойл ЛТД» Тожикистон — Амриқо қўшма корхонаси ташкил этилган эди. Корхонанинг мақсади янги нефть конларини аниқлаш, ишлаб турган конлардан нефть қазиб олишни кўпайтириш ва уни қайта ишлашдан иборат.

Айни пайтда вилоятда нефть қудуқларини бурғилаш жадал суръатларда олиб бориляпти. Конибодом ва Ашт туманлари ҳудудида катта нефть заҳирасига эга бўлган учта нефть қудуғи қазилмоқда.

* * *

Республика Вазирлар Кенгаши қарори билан Хўжанд Давлат университети иқтисод факультети базасида Тожикистон Давлат ҳуқуқ, бизнес ва сиёсат университети ташкил этилди. Янги олий ўқув юрти 1993—94 ўқув йили учун кундузги бўлимга 100 нафар, сиртқи бўлимга эса 50 нафар талаба қабул қилади.

Шунингдек, Ленинобод вилоятининг Исфара шаҳридаги озиқ-овқат саноати техникуми олий экспериментал техника мактабига айлантирилди.

Мазкур илм даргоҳларининг очилиши Ўзбекистон Республикаси вилоятларидаги олий ўқув юртлари билан талабалар алмашиш ва таълимнинг бошқа соҳаларида яқиндан ҳамкорлик қилишга кенг имкониятлар яратади.

Хотира турнири

ОСМОНЛАРГА СИҒМАГАН ШИДДАТ

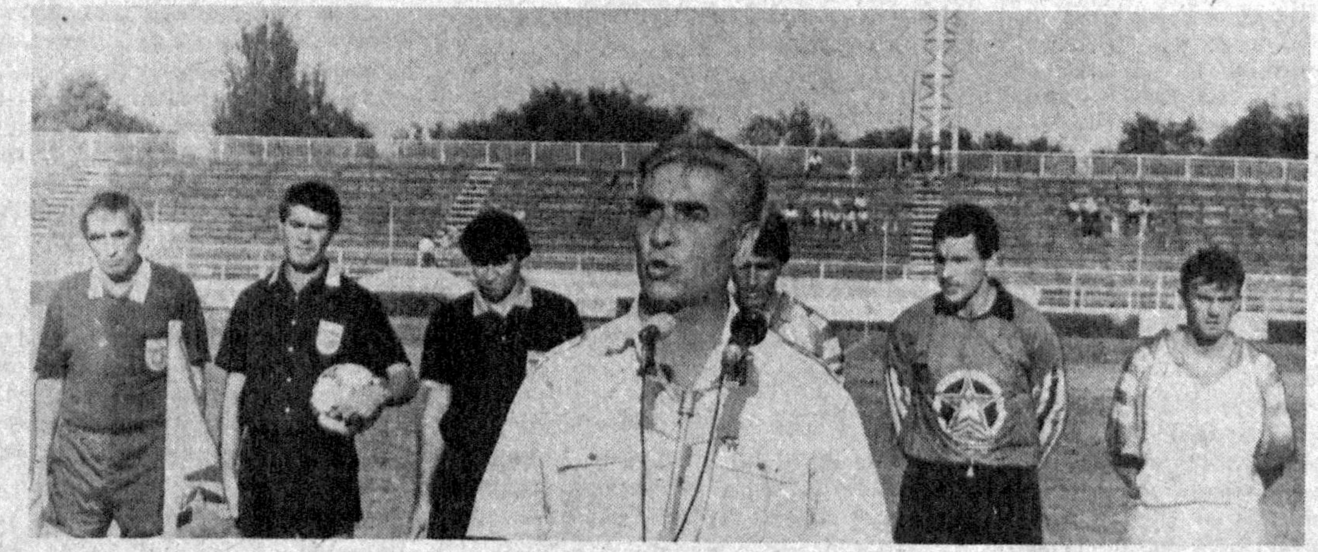

Мухлислар кутилгандан ҳам зиёда келди. Марҳум «Пахтакор — 79» жамоасига одамларнинг ҳурмати нақадар чуқур эканлигидан далолат эди бу. Ўзбекистон футбол Федерацияси жонкуярлари 11 август куни илк бор «Пахтакор-79» жамоаси аъзолари хотирасига бағишлаб наҳорга ош тортдилар. Ўзбекистон миллий боғи ҳудудидаги 11-ошхона жамоаси ҳам ташкилотчилар билан елкама-елка туриб беришди.

Сўнг анъана бўйича марҳум футболчиларнинг оила аъзолари, футбол фахрийлари, ишқибозу жонкуярлари Бодкин кўчасида жойлашган қабристондаги ва «Пахтакор» марказий стадионига кираверишдаги хотира ёдгорлиги ва рамзий қабр пойига гуллар қўйдилар. Ёдгорлик пойлари гулларга кўмилиб кетди. Унга ўйиб ёзилган қадрдон номларга кўзингиз тушиб, беихтиёр ичингиздан зил кетасиз.. «Шундоқ йигитлар-а...»

Ҳа, шундоқ йигитлар... Ўзимизнинг йигитлар... Еру заминга, ҳатто осмонларга шижоати сиғмаган йигитлар...

Уларнинг хотирасига бағишлаб ҳар йили хотира турнири ўтказиш ҳам анъанага кириб қолди. Бу галги турнир собиқ «пахтакор»чи Николай Куликов тўп сурган юрт — Янгиерда якунланди. Шу пайтгача финал мусобақалари фақат Тошкентда ўтказилиб келинарди. Бундан буён Ўзбекистон Республикаси футбол Федерацияси пахтакорчилар юртида навбати билан турнирларни ўтказишга қарор қилди. Футбол Федерациясида марҳум ўйинчиларнинг қариндошлари, фарзандлари ва «Пахтакор» жамоасида тўп сурган фахрийларини қабул қилингандан сўнг Янгиерга йўл олинди. Қабул вақтида футбол Федерацияси, футболни ривожлантириш ва «Пахтакор-79» жамғармалари таъсис этган моддий ёрдам — 30 минг сўм пул марҳумларнинг оила-аъзоларига топширилди.

Сирдарё вилояти, Янгиер шаҳар ҳокимликлари барча имкониятларини ишга солиб, турнирни яхши ўтказишга ҳаракат қилишди. Азиз меҳмонлар марказий минбардан жой олишди. Майдонга энг аввал 1979 йил туғилган ўсмирлар — Наманганнинг Уйчи туманидан «Хотира-79» билан Янгиернинг «Умид» жамоалари тушишди. Шуни ҳам таъкидлаб ўтиш керакки, наманганлик ёш футболчилар «Хотира» турнирида мунтазам қатнашиб келишади. Жамоага ҳам шу номни танлашган. Улар янгиерлик тенгдошларидан устун келишди. Ҳисоб: 2:1. Ўсмирларнинг ўйинларини кузатиб туриб, 1979 йили туғилган ёш футболчиларга ўша йили ҳалок бўлган йигитларимизнинг шижоатини бергани рост бўлсин, дея ниятлар қилдик.

Асосий ўйин, «Пахтакор» (Тошкент) — «Сўғдиёна» (Жиззах) учрашуви 14-бор ўтказилаётган турнир ғолиби — «Хотира» кубогининг соҳибини аниқлаб берди. «Пахтакор» 2:1 ҳисобида ғалаба қозонди.

Юқорида биз бу турнир Н. Куликов шарафига Янгиерда ўтаётганини айтгандик. Янгиерликлар юртдошлари ҳурмати Николайнинг рафиқаси Любовь Куликовага ўзлари таъсис этган қимматбаҳо совғаларни ҳам шу ўйиннинг танаффусида топширишди.

«Пахтакор — 79»нинг хотираси нафақат 11 август, балки ҳар куни ,ҳар дақиқа қалбларимизда...

Нодир МАҲМУДОВ,
Муҳаммад АМИН (суратлар).
«Туркистон» мухбирлари.

СУРАТЛАРДА: турнир тадбирларидан лавҳалар.

ЮРТ СОҒИНЧИ

(Боши 1-бетда).

Чодирлардан бирида ёш жувон боласини беланчакда тебратар эди.

— Зеби Саматова бўламан, — деди у. — Асли шартузликман. Қизим кеча уч ойлик бўлди. Отини Афғонгул қўйганмиз.

Навбатдаги учрашган одамимиз бизга ҳамюрт чиқиб қолди. Асли наманганлик бўлган 38 яшар Ботиржон Алимов чодирига бошлади. Дарҳол олдимизга нон, чой, қовун келди.

— Шартуздаги «Жамияти деҳқон» жамоа хўжалигида яшардик, — дея ҳикоясини бошлади у. — Саккиз ой бурун қишлоғимизда қуролли одамлар, иккита бэтээр, танк пайдо бўлиб, одамларни отиб ташлай бошлади. Агар мен оиламни олиб қочмаганимда бизни ҳам отиб ташлаган бўлишарди. Бир ойча чегарада турдик. Одамлар дарё бўйлаб тўп-тўп бўлиб олишган, ҳеч ким кетишни хоҳламас, лекин бошқа чора ҳам йўқ эди. Дарёдан ўтишда жуда кўп одам ҳалок бўлди. Қандай қилиб қуролсиз, ҳимоясиз одамларни ўлдириш мумкин ахир? Мен бунга ҳеч ҳам тушунмайман. Бундай одамларнинг инсоний қиёфасини тасаввур қилиб бўладими?

— Бу ерда қандай кун кўряпсизлар?

— Ҳар ким насибасини териб еяпти. Уч-тўрт ойлаб гўшт кўрмаган одамлар бор. Мана, менинг ўзим мардикорлик қилиб, пиёз, картошка топиб келаман. Шулар билан кун ўтказаяпмиз. Оилада етти жонмиз. Худога шукр, ҳозирча ҳаммамиз соғ-саломатмиз. Тожикистонда тинчлик, осойишталик қарор топса, албатта қайтамиз. Аммо, юртга бориб келган кишилар ҳали у ер жуда нотинч дейишяпти.

Бу ердагилар Тожикистондаги, Марказий Осиёнинг бошқа республикаларидаги вазиятдан яхши хабардор эмас. Улар умуман газета олишмайди, телевизор кўриш имкониятидан ҳам маҳрум. Ташқи дунё билан алоқа фақат радио орқали бўлади.

Лагерда асл манзарани бузиб кўрсатадиган кучлар ва маълумотлар ҳам йўқ эмас. Айниқса, Ўзбекистон, Қозоғистон, Россиянинг Тожикистондаги вазиятни изга солиш юзасидан олиб бораётган сиёсатини мустақил мамлакатнинг ички ишларига аралашув деб талқин қилаётган кучлар хавфли. Улар одамларнинг миясини ҳар хил уйдирмалар билан тўлдириб, асл манзара юзига парда тортиш билан банд. Тожикистонда ҳунрезлик бошланганидаёқ Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов бонг урганини бу ердагиларнинг кўпчилиги, афсуски, билмайди. Ислом Каримовнинг БМТга мурожаати, Тожикистон масаласи бўйича юқори доираларда ўтказган йиғинлари, Ўзбекистоннинг Тожикистонга озиқ-овқат, дори-дармон билан ёрдам кўрсатаётгани ҳақидаги хабарлар бу лагерга етиб келмаган. Хуллас, лагерда Тожикистон ва Марказий Осиё республикаларидаги вазият ҳақидаги ҳақиқатни билишнинг имкони йўқ.

Тошқўрғонда душанбелик иккита ёш йигитни учратдим. Улар ўзларини танитишни истамади.

— Умрида қўлига автомат тутмаган одамларни отиб ташлашганини кўрганмисиз? — деди улардан бири менга. — Менимча, бу уруш — нафс уруши. Одамлар мол-дунё деб бир-бирининг гўштини ейишди. Бизни ҳам уйдан ҳайдаб чиқариб, бор-будимизни тортиб олишиб, кейин уйга ўт қўйишди. Бешикда ётган болаларни ҳам отиб ўлдиришди. Аёлларни зўрлашганини ўз кўзим билан кўрдим. Худонинг уйи ҳисобланадиган масжидда аёлнинг кесилган бошини осиб қўйишди. Шулар одамми? Мусулмонми? Қариндош-уруғларимиздан йигирма кишининг қаердалигини билмайман. Мана шу укам билан қолганман, холос. Аламимдан йиғлайман, лекин, фойдаси йўқ.

Ҳа, ватангадоликдан ҳам оғирроқ дард борми? Афғонистоннинг шаҳар ва қишлоқларида бундай бечоралар қанча экан? Ҳокимият устидагилар бир-бири билан келишолмаётган бўлса, бу шўринг қурғурларда нима айб?

Барча қочқинларнинг орзуси битта: юртларидаги осойишталик. Уларнинг бу орзуси қанча тез рўёбга чиқса, минтақамизда ҳам вазият шунча тез барқарор бўлади.

Яқинда Алматидаги учрашувда Ўзбекистон Президенти Тожикистон муаммосини ҳал қилишнинг бешта тамойилини олға сурди. Улардан энг муҳими — муаммони сиёсий йўл билан бартараф этишдир. Бу йўлнинг ягона, оқилона йўл эканлиги бугунги кунда барчага аён.

Рустам ШАГАЕВ,
ЎзА мухбири.

Келгуси сонда:

- «ЯЛЛА» ЯПОНИЯДАН ҚАЙТДИ
- ЛИЦЕЙ — ТАЪМИРЛАШ УСТАХОНАСИ ЭМАС

РАССОМЛАР ТУҲФАСИ

Самарқандлик рассомлар Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг икки йиллигига ўзига хос туҳфа тайёрлади. Рудакий ва Ибн Сино кўчалари кесишган жойда ишланган муҳташам кошинкор нақш бетакрор жозибаси билан эътиборни тортади. Шаҳар ҳуснига-ҳусн қўшган ушбу тасвир қарийб 300 квадрат метрдан иборат. Унда қадимий Самарқанднинг минг йиллик тарихи ва улуғ ҳаким Ибн Сино сиймоси гавдалантирилган. Манзара рамзий маънода ўтмиш билан бугунги кунни уйғунлаштиради.

Мазкур асарни яратишда республикада хизмат кўрсатган рассом Исо Муҳаммадиев ва Ўзбекистон Рассомлар уюшмаси вилоят бўлими раиси Нуриддин Калоновнинг хизмати катта.

(ЎзА мухбири).

ТАБАРРУК ЁШИНГИЗ МУБОРАК!

Азиз адажонимиз Холмурод ШОМАТОВ!

Табаррук пайғамбар ёшингиз муборак! Сизга Аллоҳдан соғу-бардамлик, узоқ умр тилаймиз. Ҳамиша пиру бадавлат бўлиб юринг.

ФАРЗАНДЛАРИНГИЗ.

Пискент шаҳри.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ ҚОШИДАГИ С. Ҳ. СИРОЖИДДИНОВ НОМЛИ ЛИЦЕЙ-ИНТЕРНАТ 1993—94 ЎҚУВ ЙИЛИГА ҚОРАҚАЛПОҒИСТОНДАН, БАРЧА ВИЛОЯТЛАРДАН ВА ТОШКЕНТ ШАҲРИДАН 8-СИНФНИ БИТИРГАН ИҚТИДОРЛИ ЎҚУВЧИЛАРНИ 9-СИНФГА

ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Лицей-интернатда қуйидаги синфлар бор:
1. Математика ва инглиз тили
2. Математика ва иқтисодиёт
3. Физика ва информатика
4. Химия
5. Биология

Кириш имтиҳонлари тест усулида, ёзма имтиҳон ёки суҳбат тарзида бўлиши мумкин. Математика ва инглиз тили синфига кирувчилар инглиз тили ва математикадан имтиҳон топширадилар. Бошқа синфга кирувчилар ўша синфга мос фандан имтиҳон қилинадилар.

Имтиҳонлар 23—28 август кунлари эрталаб соат 9 дан лицей биносида бўлади. Ўқиш — бепул. Ўқувчилар ётоқхона, тўрт маҳал овқат билан давлат ҳисобидан таъминланадилар. Тошкент шаҳри талабалари қатнаб ўқийдилар.

Республика фан олимпиадасининг шу йилги қатнашчилари имтиҳонсиз қабул қилинадилар.

Кирувчилар қуйидаги ҳужжатларни топширадилар:
1. Ота-онанинг директор номига аризаси.
2. Метрика копияси
3. Тиббиёт картаси ва соғлиғи ҳақида маълумотнома (форма — 26)
4. 1—8-синфлар учун баҳолар табели
5. 3х4 катталикдаги 6 та сурат.
6. Ота-онасининг турар жойидан ва иш жойидан маълумотномалар.

Манзилгоҳимиз: 700112, Тошкент—112, Чилонзор ноҳияси, 9-квартал, 32-уй.
Телефонлар: 78-86-49, 78-78-76.
Транспортлар: 2, 13, 29, 33, 45, 70, 77, 116 автобуслар ва 4, 9 трамвайларнинг «Чўпон ота» бекати.

БОШҚОТИРМА

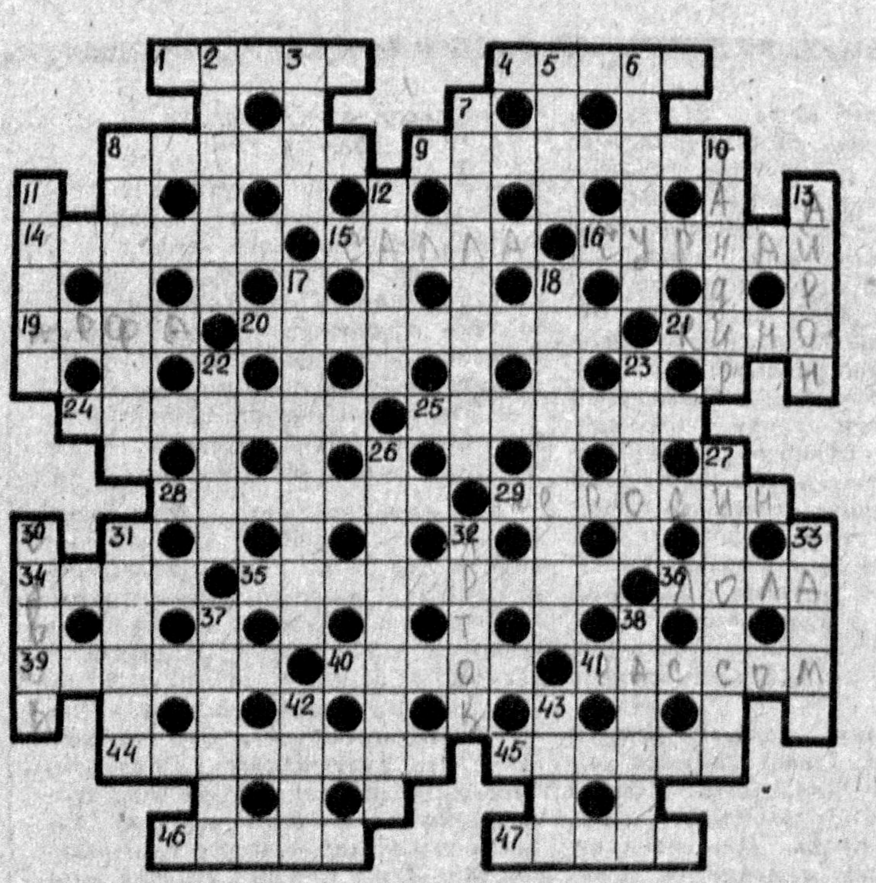

ЭНИГА: 1. Қариндош. 4. Ҳазина. 8. Муайян вақт, давр. 9. Маориф. 14. Куй—қўшиқ. 15. Номозхон эркаклар бошга ўрайдиган узун оқ мато. 16. Пуфлама соз. 19. Бармоқ билан чертиб чалинадиган учбурчак шаклдаги чангсимон мусиқа асбоби. 20. Почта ўрнашган бино. 21. Кинофильм. 24. Ерда ўйналадиган виз болалар ўйини. 25. З. М. Бобур туғилиб ўсган шаҳар. 28. Тошкентдаги даҳалардан бири. 29. Ёқилғи тури. 34. Мансаб, мартаба. 35. Ўжарлик, тихирлик. 36. Баҳор гули. 39. Енгил оёқ кийими. 40. Толе. 41. Расм яратувчи ижодкор. 44. Девпечак, зарпечак, печак гулларнинг умумий номи. 45. Машҳур инглиз ёзувчиси. 46. Катта сув ўзани. 47. Болгариядаги шаҳар.

БЎЙИГА: 2. Қадимий ҳайвон. 3. Паразит жонивор. 5. Рўзғор буюми. 6. Жирканиш. 8. Зар сочувчи, ярқировчи. 10. Нон ёпиш ўчоғи. 11. Кўпикланувчи моддага бой илдиз. 12. Гувоҳнома, ҳужжат. 13. Салқин ичимлик. 17. Қўй-эчкиларни тунаши учун гўнг қатламидан иборат тўшама. 18. Қарама-қарши тезис. 22. Тошкентнинг Мирзо Улуғбек ноҳиясидаги чойхона. 23. Ўзбек халқ рақс куйи. 26. Сувга ташналик, чанқоқлик. 27. Йиртқич ҳайвон. 30. Лой девор. 31. Резавор. 32. Дўст. 33. «Уч денгиз оша» бадиий фильмидаги ҳинд қизи. 37. Кўнгил шикастлиги. 38. Бирор кутилмаган воқеадан ҳайратланиш, таажжубга тушиш. 42. Африкадаги давлат. 43. Сархил, аъло.

Бошқотирмани Фаёз АБДУҚАҲҲОР ўғли тузган.

31 ИЮЛДА ЧИҚҚАН БОШҚОТИРМАНИНГ ЖАВОБИ

ЭНИГА: 5. Ҳофиз. 6. Эртак. 10. Ҳожа. 11. Ашула. 12. Гюго. 13. «Ялла». 15. Ибрат. 17. Шайх. 18. Самарқандий. 21. Буғу. 22. Адана. 23. Трап. 24. Қува. 26. Каъба. 28. Урғу. 29. «Чорсу». 30. Учқун.

БЎЙИГА: 1. Коса. 2. Хива. 3. Арфа. 4. Ранг. 7. Човли. 8. Тупроққаъла. 9. Огайо. 14. Амаду. 15. Ижара. 16. Тонна. 17. Шмидт. 19. Қурум. 20. Чанғи. 25. Азон. 26. Каср. 27. Арча. 28. Уруғ.

7 АВГУСТДА ЧИҚҚАН БОШҚОТИРМАНИНГ ЖАВОБИ

1. Чуст. 2. Буғу. 3. Неру. 4. Жоме. 5. «Садо». 6. Сари. 7. Ғўза. 8. Ўрда. 9. Мард. 10. Сада. 11. Уран. 12. Назм. 13. Эман. 14. Рукн. 15. Уста. 16. Твен. 17. Матн. 18. Эрам. 19. Каср. 20. Агра. 21. «Вақт». 22. «Алла». 23. «Лаҳм». 24. Сиёҳ. 25. «Гиря».

Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи «Камалак» нашриёт-матбаа бирлашмаси жамоаси муҳаррир Раъно Маъруповага онаси **НАФИСАХОН АЯнинг** вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Бош муҳаррир: Жаббор РАЗЗОҚОВ.
Таҳрир ҳайъати: М.АБДУСАМАТОВА, А.АҲМЕДОВ (*бош муҳаррир ўринбосари*), К.ЖУМАНИЁЗОВ, З.МАМАДАЛИЕВ, К.РАҲИМОВ, З.РИХСИЕВ (*масъул котиб*), С.РУСТАМОВ.

Таъсис этувчилар:
ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ *ва* "ТУРКИСТОН" ИЖОДИЙ ЖАМОАСИ
газета 1925 йил 8 февралдан "Ёш ленинчи" номи билан чиқа бошлаган.

ТАҲРИРИЯТ:
хатлар ва оммавий ишлар — 32-56-57; ёшлар сиёсати ҳамда фан ва халқ таълими — 32-57-93; ижодкор ёшлар — 32-57-52; иқтисод, қишлоқ ёшлари, спорт ва ватанпарварлик — 32-55-81; ахборот ва бадиий безаш — 32-53-98; тижорат — 32-58-48; қабулхона — 32-56-58.

МАНЗИЛИМИЗ:
700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.
Нашр кўрсаткичи: 64607

Газетамиз ҳафтанинг сешанба, пайшанба, шанба кунлари чиқади.
Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Манзилгоҳи: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00130. Буюртма Г — 336. 62462 нусхада босилди, ҳажми — 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А—2. Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди — 20.00 да.